MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

83. Birleşim

30 . 3 . 1965 Salı

İçindekiler

Sayfa

1. — Geçen tutanak özeti 684

2. — Gelen kâğıtlar 684:685

3. — Yoklama 685

4. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları 685

1. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu, Afyon Karahisar Milletvekili Halûk Nur Bâki'nin, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 3 . 3 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1936 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporunun kabulü sebebiyle vâkı töhmetler ve Başkanın tutumu üzerindeki demeci ve Başkan Fuad Sirmen'in, cevabı ile Adalet Bakanı İrfan Baran'ın açıklaması 685:697

2. — Vazife ile yurt dışına gidecek olan Millî Savunma Bakanı Hasan Dinçer'in dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy'un vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1160) 697:698

Sayfa

3. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna bir üye seçimi. 698

4. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında (kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda) inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi. (10/19) 698:699

5. — Görüşülen işler 699

1. — Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Külek ve Kemal Sarıibrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) 699:717

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Adıyaman Milletvekili Mahmut Deniz, Adıyaman'daki tütün ekicilerinin ellerinde kalan mahsulün Tekel İdaresi tarafından biran evvel satınalınarak müstahsılın mağduriyetinin önlenmesi hususunda gündem dışı demeçte bulundu.

Sayın Milletvekillerinden bâzılarına Başkanlık tezkeresinde gösterilen müddetlerle izin verilmesi,

İzmir Milletvekili Mehmet Ali Aytaş ve 8 arkadaşının, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair kanun teklifinin, Genel Kurulun 24 . 2 . 1965 tarihli 63 ncü Birleşiminde, Türk Silâhlı Kuvvetleri personel kanunu tasarısı ile 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ile bâzı fıkralar eklenmesi hakkındaki kanun tasarısını görüşmek üzere kurulması kabul edilen Geçici Komisyona havalesine dair Millî Savunma Komisyonu Başkanlığı tezkeresi ve

Ankara Milletvekili Ferhat Nuri Yıldırım'ın, Türkiye inşaat ve tesisat mütaahhitleri odaları ve birliği kanunu teklifinin, İçtüzüğün 36 ncı maddesi gereğince gündeme alınmasına dair önergesi, kabul olundular.

Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna seçilecek bağımsız üyelik için seçim yapıldıysa da ayırım sonunda bağımsız üyelerden hiçbirinin veterli çoğunluk sağlıyamadıkları ve gelecek birleşimde seçimin tekrarlanacağı bildirildi.

Geçen birleşimde alınan karar gereğince Millî İstihbarat Teşkilâtı kanunu tasarısının maddeleri üzerindeki görüşmelere gizli oturumda devam etmek üzere Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

(GİZLİDİR)

Üçüncü Oturum

Afyon Karahisar Milletvekili Halûk Nur Bâki'nin, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 3 . 3 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1936 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu üzerinde görüşmeler yapılarak tümünün gizli oya sunulmasına dair verilen bir önerge kabul olundu ve yapılan gizli oylama sonucunda 73 ret, 9 çekinser oya karşı 190 oyla kabul edildiği bildirildi.

30 . 3 . 1965 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere (saat 20,50) de Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Malatya
Nurettin Ok	*Nurettin Akyurt*

Kâtip
Amasya
Nevzat Şener

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tezkere

1. — Ağlasun ilçesi Balâ mahallesi hane 8, cilt 3, sayfa 80 sayıda nüfusa kayıtlı Mustafaoğlu Şerife'den doğma 3. 11 . 1937 doğumlu Ali Özen'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi, (3/1159) (Adalet Komisyonuna)

Raporlar

1. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Plân Komisyonları raporları (1/762) (Gündeme) (S. Sayısı : 921)

2. — 4862 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı cetvelde yazılı kadroların değiştirilmesine dair olan 467 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Plân komisyonları raporları (1/800) (Gündeme) (S. Sayısı : 922)

3. — 1965 malî yılı bütçeleri kanunlaşıncaya kadar devlet harcamalarına yetki veren 19 . 2 . 1965 günlü ve 544 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hak-

kında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ile Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/822, C. Senatosu 1/554) (Gündeme) (S. Sayısı : 923)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Süreyya Öner (Siirt), Sabri Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacak. Lûtfen otomatik cihazlara işaret buyurunuz.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Yoklama işlemi bitmiştir.

Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu, Afyon Karahisar Milletvekili Halûk Nur Bâki'nin, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 3 . 3 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1936 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporunun kabulü sebebiyle vâkı töhmetler ve Başkanın tutumu üzerindeki demeci ve Başkan Fuad Sirmen'in cevabı ile Adalet Bakanı İrfan Baran'ın açıklaması.

BAŞKAN — Sayın Giritlioğlu, gündem dışı talebiniz var. Sizin de Sayın Mehmet Özbay, gündem dışı talebiniz var, gündem dışı söz talebiniz Meclisin mânevi şahsiyetini halk nazarında küçük düşüren davranışlar hakkında değil mi, Sayın Giritlioğlu?.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Evet efendim.

BAŞKAN — Sizin de aynı mahiyette değil mi Sayın Özbay?

MEHMET ÖZBAY (Adıyaman) — Ben daha önce müracaat etmiştim.

BAŞKAN — Sizinki Sayın Cemalettin Bulak'ın Dilekçe Karma Komisyonuna müracaatı meselesi hakkında. Değişikse, Giritlioğlu'nun, görüşmesine göre onu düşünürüz.

Buyurun Sayın Giritlioğlu.

MEHMET ÖZBAY (Adıyaman) — Ondan sonra söz verecekseniz, kabul. Söz vermiyeceksiniz Başkanlığın tutumu hakkında söz istiyorum efendim.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Büyük Meclisin çok değerli mensupları, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi şahsiyetine karşı ağır darbelerin vurulduğu günler içerisinde bulunuyoruz. («Doğru» sesleri)

Büyük Türk milletini temsil eden ve Cumhuriyetin temel müessesesi olan Büyük Meclisi her türlü töhmetten ve her çeşit tezyifkâr sözlerden kurtarmanın vazifesi ve yetki şuuru içerisinde bulunmaktayız. Maalesef, bugün Meclis, bir töhmet altına sokulmuş ve tezyifkâr sözlere muhatap tutulmuştur. Büyük Meclise müteveccih olan tehdit ve tahkirleri, ilk önce karşılamak görevlisi olan zat, mütecavizlere karşı... (Bravo sesleri sürekli alkışlar.) mütecavizlere karşı ka-

nunları tahriketmek görevlisi olan zat, umumi efkâra karşı Meclisi temsilen beyanat vermek zorunda olan zat. (Sağdan bravo sesleri) maalesef bu görevlerini yerine getirmediği içindir ki, Meclisin bir üyesi olarak gündem dışı bir konuşma yapmak mecburiyetini hissettim. (Bravo sesleri) sözlerimi inancımın ve samimiyetimin tam bir ifadesi olarak söylemiş bulunacağım. Vaktiyle bu kürsüde yaptığım yeminimin haysiyetiyle, üzerinde mütalâa yürüttüğüm ve oy verdiğim kararların sahibi olmak şahsiyetiyle sizlere hitabediyorum ve meseleyi burada sizin huzurunuzda ve Türk Milletinin huzurunda bir teşrih masasına koyarcasına etraflıca anlatmak için, evvelâ müsamahalarınızı ve zaman izninizi istirham edeceğim. (Bravo sesleri.)

Muhterem arkadaşlar, Büyük Meclisin karşılaştığı töhmeti iki noktada hulâsa etmek kabildir:

1. Anayasaya rağmen ve Anayasa dışı kararlar Anayasayı çiğnemek töhmeti,

2. Ellerindeki yetkiyi, suiistimal ederek kendi menfaatlerini, kendi çıkarlarını düşünmek küçüklüğü ve memleketin lânet etmesine mukabil ve bütün bu lânetlere aldırış etmeksizin, bütün millete sırtını çevirip, kendi maaşlarını artırmak küçüklüğü.

Töhmetler bunlardan ibarettir.

Bu iki konu hakkındaki fikrimi, gene konuların çerçevesi içerisinde ayrı ayrı arz etmek isterim.

1965 Türkiye'sinde Anayasaya saygısız bir davranışa cüret edecek, değil bir meclisin bulunması, bir ferdin düşünülmesi dâhi mümkün değildir. Türk milletinin mümessillerinin toplandığı bu Meclis herşeyden evvel kuvvetini ve kuvvet kaynağını Anayasaya saygıdan almaktadır. Cumhuriyet Türkiye'sinde Anayasaya saygıyı sübjektif telâkkilere bırakmıyacak bir hukuki mertebeye de erişmiş bulunmaktayız. Olabilir ki, hâtâlar yapılabilir; olabilir ki, yanlış düşünülebilir. Bütün bu ihtimâlleri bertaraf etmek için Cumhuriyet Türkiye'sinde ve 1965 yılında bir Anayasa Mahkemesi yürürlükte bulunmaktadır. Bir tarafta kuvvetini Anayasadan alan Meclis ve bir tarafta da Anayasa müessesclerinin kontrolu görevlisi Anayasa Mahkemesi işler dururken, «Anayasa çiğnenmiştir» şeklinde mütalâada bulunmak, herşeyden evvel Anayasa mefhumunu bilmemek ve Anayasaya saygı göstermemektir! (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar, bu alanda Anayasanın mutlak otoritesi içerisinde bulunduğumuzu ve hakikaten hiçbir kimsenin Anayasa dışında bir karar almağa cüret gösteremiyeceğini ve Büyük Meclis olarak da, daima Anayasanın savunucusu olduğumuzu 3,5 seneden bu yana isbatettiğimize göre, Anayasa konusunda Meclis olarak herkesten ve her telâkkiden daha hassas davranacağımızı ifade etmekle yetiniyorum.

Muhterem arkadaşlarım, ikinci konuya geliyorum.

Konunun başlığını tekrar edeyim- «Ellerindeki yetkiyi suiistimal ederek, kendi menfaatlerini, kendi çıkarlarını düşünmek. Memleketin lânet etmesine mukabil, bütün millete sırtını çevirip kendi maaşlarını artırmak» konusu...

Muhterem arkadaşlarım, meselenin Anayasa çerçevesinde münakaşasını zait gördüğüm kadar, beni rencide eden bir konu olarak kabul etmekteyim. Anayasa çerçevesi içerisinde artık bu meseleyi münakaşa boştur. Anayasa ihlâl edilmiş midir, edilmemiş midir?... Parti liderlerimize düşen bir vazife vardır. Bu mesele parti liderlerimizin şahsi beyanları ile halledilemez. (Bravo sesleri alkışlar) Parti liderlerimiz Anayasanın emrettiği mantık dairesinde ve bir de Meclise saygı duyarak Meclisin bu kararını kendi yetkilerini kullanıp Anayasa Mahkemesine intikal ettirmek zorundadırlar. (Alkışlar, bravo sesleri) ve kesin kararı Anayasa Mahkemesi verecektir. Binaenaleyh, ben meseleyi Anayasa hukuku içerisinde karara bağlamış bir Meclis tasarrufu olarak ele alıyorum. Bir saygılı insanın edası ile konuşmak mecburiyetindeyim. T. B. M. M. ni, Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyeti ile, Millet Meclisi Umumi Heyeti ile ve çeşitli komisyonları ile Anayasaya karşı davranmış töhmeti altına sokacak kadar cibilliyetini kaybetmiş alelâde basit bir adam değilim. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar.) Binaenaleyh, meseleyi, Meclislerin Umumi Heyetinin büyük ekseriyetiyle karara bağlanmış bir mesele olarak ve fakat Anayasa hukuku çerçevesi içinde ve buna muvazi olarak karara bağlanmış bir mesele olarak ele aldık-

tan sonra, memleketin umumi tutumunu hiçe sayan bir Meclis kararı mıdır, değil midir, kendi çıkarları için karar alan bir Meclis durumunda mıyız, değil miyiz? Konusuna intikal ettireceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenekleri ve aylıkları konusunda 1 sayılı Kanunun tatbikatına hasreden bir konunun gerek müzakeresi ve gerek bu müzakere ile ilgili kararları umumi efkârın malı olmuştur. Umumi efkâr Büyük Meclisin kararları karşısına maalesef hissiyatı umumiye şeklinde çıkmış bulunmaktadır. Efkârı umumiye tâbirini maalesef bu konuda hissiyatı umumiye şeklinde almak zorundayız. Filhakika mevzu hisleri tahrik edebilecek, demegoji yapılmaya elverişli olabilecek ve ucuz kahramanlık jestleri, hamiyet gösterileri yapılabilecek bir konudur. Mesele; vatan, millet adına hamiyet jestleri yapmak, şirin gözükmek, vatanperver gözükmek değil, mesele; bu kürsünün adamı olup «ben bu oylamaya inanarak, kanaat getirerek beyaz oy verdim» demektedir. (Bravo sesleri)

Aziz arkadaşlarım, burada vebali büyük ölçüde kendi bünyemizde aydınlarımızda bulacağız. Ama, umumi efkâra konunun anlatılmasında zaruret olduğu için, bir nebze bahsinde zaruret gördüm. 1 sayılı Kanun maatteessüf diğer kanun tekliflerinden çok uzak, nev'i şahsına munhasır bir şekilde kaleme alınmış bir kanun. Talihsizlik buradan başlıyor. Evvelemirde, bu kürsüden sayın efkârı umumiyemizin bu noktayı bilmesinde zaruret görmekteyim. Evet, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin maaşlariyle ilgili 1 sayılı Kanun hiçbir kanuna benzemiyen, son derece fena bir tarzda tanzim edilmiş bir kanundur. Çiğ bir kelimenin ağzımdan çıkmamasına dikkat ediyorum, ama başka bir teşbih bulamadım, fena bir tarzda tanzim edilmiş bir kanundur diyorum. Maaşla ilgili kanunun rakam göstermesi lâzımdır. Maalesef bizim 1 sayılı Kanun rakam göstermemiştir. Fenalık buradan gelmektedir, rakam göstermemiştir, tarif yapmıştır. Evet tarif yapmıştır ve demiştir ki, «En yüksek Devlet memuru kadar maaş verilir...» Meseleyi bu noktada düğümliyelim. «En yüksek Devlet memuru kadar maaş verilir.» tarifi, aslında hukuk tekniğine uygun bir tarif değildir. Bu tarifin yerinde olup olmadığını umumi efkârın takdirine bırakıyorum. Tatbikatçılar en yüksek Devlet memurunu kendi görüşüne ve kendi anlayışına göre değerlendirmektedirler. İhtilâf da buradan çıkmaktadır. (En yüksek Devlet memurunun aylığı budur) diyen Türkiye Büyük Millet Meclisi muhasebesinin mukabilinde; bilfarz Anayasa Mahkemesi Muhasebecisi, ayrı bir anlamda tahakkuk yaptırmaktadır ve ayrı rakamlar meydana çıkmaktadır.

Şimdi, tatbikatçıların tatbikatına göre değişen bir tarif. Bu sistem altında maaş tahakkuk ettirilemez. Hastalık 1 sayılı Kanunun bu tarzda oluşundan gelmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, Anayasa çerçevesine biraz olsun yine dokunmak için arz edeceğim. Bizim tatbikatçılarımız 1 sayılı Kanunu, bizim maaşımızı kendi görüşlerine göre en yüksek Devlet memurunun maaşına muadil bir seviyeye çıkarttıklarını zannederek tatbik ederler. Bir başka görüş vardır ki, hayır en yüksek Devlet memurunun maaşı bu seviyenin dışında, filân mertebededir, der. Realiteler Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ve muhasebecisinin tatbikatını reddetmektedir. (Bravo sesleri.)

Efkârı umumiyenin bunu bilmesi için, Büyük Millet Meclisi olarak bir fonksiyonda bulunmak zorundayız. Şöyle ki; madem ki, vâzıı kanun, 1 sayılı Kanun ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini en yüksek Devlet memuru maaşına muadil bir maaş almaya lâyık görmüştür ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri madem ki, 1 sayılı Kanunun tatbikatçıları nazarında en yüksek Devlet memurunun maaşına muadil bir maaş almaktadır, şu halde bir iki maddelik mütemmim kanuna ihtiyaç vardır, bu dedikodulardan sonra... O kanun da şu olmalıdır: En yüksek Devlet memurlarının aylıkları Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aylığını geçemez. (Bravo sesleri, alkışlar) Böyle bir kanun çıktığı an, muadeletin var olup, olmadığını çeşitli muhasebeciler bilfiil görecekler ve böyle bir kanun çıktığı an, umumi efkâr en yüksek Devlet memurlarının aylığından mütevellit çeşitli figanların meydana geldiğini görecek ve böyle bir kanun çıktığı an umumi efkâr anlıyacaktır ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri eksik alıyormuş... (Bravo sesleri, alkışlar.) Bunu isbata mecburuz. Bu bir riyaziye meselesi kadar açık bir meseledir. Madem ki T. B. M. M. üyeleri en yüksek Devlet memurunun

aylığına muadil aylık almaktadır ve böyle farz ediliyor, mesele faraziye ile olmaz, mesele tahakkukla sabit olur. En yüksek Devlet memurları da T. B. M. M. üyelerine intibak ettirilmek suretiyle, muadelet çift taraflı sağlanmış olacaktır. (Bravo sesleri.)

Muhterem arkadaşlarım, bunları söylerken bir kasdım var. Kasdım şu: Filân vali, filân müsteşar, filân umum müdür veya filân hâkim şu seviyeden aşağı insin kastı ile hareket etmiyorum. Kasdım şu :

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri kendilerine zam yapmıyorlar. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri hakikaten üç buçuk seneden beri biline gelen bu hakikatı ortaya koymamak fazileti içinde bulunuyorlar. (Sağdan ve soldan bravo sesleri) O gün böyle idi de üçbuçuk sene sonra niçin ortaya kondu?. Oraya da geleceğim. Onu da arz edeceğim. Üçbuçuk senedir bu tahakkukun yanlışlığına evvelâ ismim gibi inanmış bir üyeyim. Efkârı umumiye karşısında şahsımızı ve camiamızı şu veya bu tarzdaki töhmet ve dedikodulardan kurtarmak amacı altında, zararı yok, bu da böyle gidiversin, dedik. Şimdi karşımızda memleketi düşünmeyip, kendilerini düşünen bir Meclis şeklinde vasıflandırılan töhmetler var. Bunların karşısında, mecburuz bu konuyu umumi efkâr önünde bilhesap muhakeme ve muhasebe etmeye.

Muhterem arkadaşlarım, bir Anayasa hükmüdür, zam kelimesi bu Anayasa hükmü ile menedilmiştir. Hangi cüretle, evet hangi cüretle, milletvekilleri kendi aylıklarına zam yapıyor, diyoruz. Zam kabil değildir. Zam, Büyük Millet Meclisinin öbür devresi için muteberdir. Bu bir Anayasa hükmüdür. Evvelâ tasrih edeyim; zam değildir. Yanlışlıktır ve yıllardan beri bilinen, devam edegelen bir yanlışlık, bir sebeple suyun üzerine çıkmış ve bugünkü duruma Meclisi getirmiş bulunmaktadır. «Zam» kelimesini şiddetle reddediyorum. Zam değildir, noksanlıktır, noksan tahakkuktur. (Bravo, sesleri)

Arkadaşlar, Büyük Meclis çeşitli memleket meseleleri varken bu konu ile neden ilgilenir? Büyük Meclis aynı zamanda fukara halkın fakirlik seviyesi ile alay edercesine maaşlarını neden yükseltir? Neden Türkiye'nin ayda millî geliri fert başına 135 lira iken, T. B. M. M. üyeleri kendi maaşlarını artırma yoluna gider?

Pek muhterem arkadaşlarım, bu konu; günlük konu, gazete konusu, kahve konusu, ev konusu, memleket konusudur.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar maaş alması lâzımgeldiği konusu, mutlaka, mutlaka ve mutlaka bir konu ile halledilecek idi. Ve nitekim Meclisimizden evvelki Meclislerde de çeşitli kanunlarla maaş problemleri halledilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu devresinde 1 sayılı Kanunla kendi maaş rejimini tesbit etti. Kendi maaş rejimini tesbit ederken Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yaşayış seviyelerini ve işgal ettiği mevkileri vâzıı kanun olarak düşünüp, en yüksek Devlet memurunun aylığına muadil olmasını vâzıı kanun uygun görmüş. Mesele bu noktada düğümlenir. En yüksek Devlet memurundan aşağı alabilir, bir mâni yok. Daha aşağı yine alabilir; gene bir mâni yok. Fakat kıstaslarımız sokak kıstasına döküldüğü takdirde boyacı vatandaş Ahmet Efendinin gözünde her halükârda ayda 300 liradan fazla aylık, fazla bir aylık olmuş olur. Çeşitli sınıfların, çeşitli şahısların, çeşitli kazançların telâkkisine göre, dışarıdan idare edilen bir Türkiye Büyük Millet Meclisini şiddetle reddetmek isterim. (Sağdan ve soldan alkışlar, bravo sesleri) Bu Meclis, çok şükür, imtiyazlar Meclisi değildir. Bu Meclis, çok şükür zadegân Meclisi de değildir. Çoğunluk 50 nin altında ve kelimenin tam mânasiyle halk çocuklarıyız, fukara zümrenin içinden geldik. Bu yaşayış içinde Meclisin faaliyetlerini yürütmek istiyoruz.

Büyük Meclis, düşünmüştür. Elinde su tenekesi ile bir mebusun köşe başındaki çeşmeden su taşımasını caiz görmediğinden dolayıdır ki, gaz lâmbası ile oturmasını caiz görmediğinden dolayıdır ki, bir validen, bir müsteşardan, bir umum müdürden daha az hizmet edeceğini kabul etmediğinden dolayıdır ki; onların seviyesinde bir maaşa, Büyük Meclis vâzıı kanun olarak kendi üyelerini lâyık görmüştür.

Geçen devre Fransa'da olan bir olayı ibret nazarlarınıza arz etmek isterim: Bir aday seçilmeden evvel, seçmenlerine ilân ediyor ve diyor ki, «Eğer beni seçerseniz, aylık almıyacağım.» Seçiliyor. Fakat Fransa Yüksek Seçim Kurulu, bu seçimi iptal ediyor. Gerekçe şu: «Teşrii masuniyeti korumak arasında maddi masuniyeti korumak da vardır. Bundan vaz geçen bir kim-

se maddi masuniyet içerisinde değildir. Binaenaleyh, milletvekilliği yapamaz» diyor.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi maaş seviyesini münakaşa etmek ayrı bir konudur. Üçbuçuk sene evvel vaz'edilen kanun bu mertebeyi uygun görmüş. Bugün umumi efkârda hâsıl olan tepkiler karşısında idarecilerimize bir vazife düşüyor. Getirir tekrar 1 sayılı Kanunu yeni bir seviye tanzim eder; hamiyet yarışı cakasına da lüzum yok. İçimizde bunun çalımını seçmen vatandaşlarımız için lüzumlu görenler vardır, ama hakikati konuşmak gerekirse olumlu hareket etmeye, seviyeli hareket etmeye, bir mertebede bulunmaya ihtiyacımız vardır. Otururuz, deriz ki, 1 sayılı Kanun en yüksek Devlet memurunun maaşını bize uygun buldu, ama madem ki, muhterem basınımız, muhterem vatandaşlarımız bu seviyeyi uygun görmüyor, mübaşirle müsteşar arasında bir kıstas bulalım; vatandaşın istediği mübaşir seviyesinde maaş almaksa o seviyeyi, müsteşar seviyesinde maaş almaksa bu seviyeyi tercih edelim. Ama bütün bunları siyasi cakalar dışında olmak üzere ve Meclisin vakarını, haysiyetini, ileride geleceklerin selâmetle çalışmalarını temin edecek şekilde, mâkul ölçüler içinde yapmalıyız. Bunu yapmaya mecburuz. İdarecilerimize düşen vazife 1 sayılı Kanunun, rakama müsteniden tekrar huzurlarımıza getirip, müzakeresini sağlamaktır. Bunu yapmazlarsa vebal altında kalırlar. (Sağdan ve soldan alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, diğer bir konuya geliyorum. Töhmetler konusunu arz ettim. Tezyifkâr sözlere muhatabolmak konusuna geliyorum. Yalnız tezyifkâr sözler değil, tezyifkâr hareketler, tahkir edici hareketlerimiz de var. Müsaade ederseniz, bir misal olmak üzere, benim gazetemden, yani 30 senedir benim diye baktığım gazetemden kasten bir misal vereceğim, ve bu misali verirken entresan bir noktaya da temas etmek isterim. O gazetenin sahibi içinizdedir. Benim kadar bu konularda onunda haysiyetinin kırıldığını tahmin ederek, kendi gazetesinden bir misâl vereceğim. Okuyayım cümle cümle okuyayım:

«Şeytan politikacıya sormuş: Ahirete gidermisiniz? Demiş. «Elbette maaş kaç»?... Giderler efendim, giderler ve oradaki maaşlarını bile artırırlar da şeytan bile şeytanlığından utanır.»

Mücerret bu fıkra üzerinde duruyorum. Şeytanı utandıracak kadar Heyeti Umumiyemiz tezyif edilmiş bulunmaktayız.

Geliyorum efendim başka bir pasaja; «o yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan. Hey Allahtan korkmaz, Peygamberden utanmaz, Tanrı ile kul, vicdanla cüzdan arasına girilmez. Tüyü bitmemiş yetim hakkının şiş kebabından farkı yoktur, zira her ikisi de raporla yenir.» Dilekçe Komisyonunun muhterem üyelerinin raporları kastedilmektedir. «Yenmek» gibi çiğ bir kelime bu raporlara eklenmektedir.

Devam ediyorum :

«Bedeni ve yüzü saklı eller, para için karanlık sandıkların derinliklerine renkli yuvarlakları bıraktılar.» Evet, bir Anayasa müessesesi işliyor... Gizli oy da Anayasa müessesesinin içerisindedir. Bu Anayasa müessesesinin işlemesi karşısındaki ifade.

Muhterem arkadaşlarım, devam ediyor : «Milletin oyunu ve parasını yüksek sosyeteye girebilmek için bir burjuva diploması gibi kullanmak, yılların hasretini kumar masalarında, gece kulüplerinde gidermek, Ankara'da bir apartman katı edinmek ve bütün bunların yanında gelecek seçim masraflarını fakir ülkenin sırtından çıkartmak...» Bu suretle Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin tamamı, hakikaten, üye seçilmenin fırsatını içerisinde günlük dalâvereler peşinde koşan kimseler olarak vasıflandırılır. Har vurup, harman savuran bir camia olarak vasıflandırılır.

Müsaade buyurursanız umumi efkâra bir açıklamada bulunayım: Üç buçuk yıldır bu noksan tahakkuku bilen biz üyeler, 450 kişi Millet Meclisi üyesi, 150 kişi Cumhuriyet Senatosu üyesi; cem'an 600 kişiye bâliğ olan bu üyelerden bugün sadece 91 kişi icranın haczinden masundur. Mütaakıp kişilerimizin her biri çeşitli icra takibi karşısında bulunmamıza rağmen hakikaten bir boğaz tokluğu içinde memleketin bu vazifesini, ama şerefle yapmaktayken; bunu kumar masalarında yiyor, içki sofralarında sarf ediyor, apartmanlar, hanlar alıyor şeklinde vasıflandırmayı efkârı umumiyenin insafına terk ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, dahası var; mahsus bir tane misal aldım. Üyesi içimizdedir; ben

ne kadar harap olduysam, sizler ne kadar tahribedildiyseniz, o üyenin de bu yazılarından o kadar harabolması, tahrip edilmiş olması lâzımgeldiğini farz ederek yalnız basından bir misal aldım.

Muhterem arkadaşlarım, biraz daha mevzuu genişleteyim.

Çeşitli beyanlarımız var. Almıyacağım hepsini. Ama, bildiklerimi söyliyeceğim, yüzlerine söyliyebileceklerimi söyliyeceğim.

Bir profesörümüz der ki; «Gayrimuteber bir Meclis kararı ile yetkiyi kötüye kullanmak sureti ile Anayasa çiğnenmiştir.»

Evet bir siyasetçimiz ve fakat boyacı vatandaştan bir siyasetçimiz değil, profesörden bir siyasetçimizin söylediği söz.....

Geliyorum, başka bir siyasetçimize, «Bu, bir hukukî rezalettir.» der. Bir topluluk huzurunda kolayca söylenilen bir söz. Ya beyenfendi ben bu «Hukukî rezalettir» sözüne karşı, düpedüz Anayasa müessesesi olan, düpedüz Türkiye'nin temsilcileri olan Türkiye Büyük Millet Meclisini tezyif etmek, hukukî rezalettir, mukabelesinde bulunursam... Bunu hiçbir zaman affetmiyecek bir konu olarak kabul ediyorum. Reaksiyonunu göstermek mecburiyetindeyiz. Bu çatı altında ve bu Türkiye'de bu arkadaşla tek bir gün, tek bir kelime konuşmama kararındayım. Bu benim şahsi reaksiyonumdur. (Bravo sesleri şiddetli alkışlar)

Bir de seçim mıntakamadan bir misal :

Bir senatörümüz, «Anayasa metni ve Kurucu Meclis zabıtları ortadadır. Sadece bu durum bizi Şeytana uymaktan alıkoymalıdır.» diyor. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu sayın üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararını Şeytana uymak derecesinde küçük göstermektedir. İşi nedir bu Meclisin içinde bu üyenin? Birinci sorum.

Madde iki; Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına resmen müracaat etmiş, eğer fazlalıklar tahakkuk edecek olursa, almıyacağını beyan etmişler. Kendilerini fazilete davet ederim. İçimizde bir milletvekili arkadaşımız vardır; Asım Eren Beyefendi.. 3,5 senedir ne maaşını ve ne de ödeneğini almamaktadır. Bir kişi dahi bunu bilmemektedir. Ahlâk ve fazilet bu gizli tutumdadır. (Sağdan ve soldan şiddetli alkışlar, «bravo» sesleri)

Muhterem arkadaşlar, Büyük Meclisin müzakerelerini dinledik. Müzakerelerde şahsi fikirlerini söyliyen arkadaşlara bir diyeceğim yok. Benim şahsi fikrim odur ki; bu karar Anayasaya aykırı değildir. Başkasının şahsi fikri odur ki, bu karar Anayasaya aykırıdır. Fikirler muhteremdir. Oylanmıştır, yarıdan fazla oy Anayasaya aykırı olmadığı şeklinde tecelli etmiştir. Münakaşalar fikir seviyesinde kaldığı an hürmetkârım. Buna rağmen konuşmalarda devamlı bir şekilde, «Vicdanınız bu parayı almaya nasıl razı olacak?. Bu bir kanunsuzluktur memleketin umumi durumu budur» şeklinde ve «Sizler neden bu umumi durumun üstünde kendinize imtiyazlar alıyorsunuz?» şeklinde jest yapar gibi konuşmalar, Anayasanın inhisarını kendine almak ve kendisinde görmek gibi bir davranış olsa gerektir. Reddediyorum, şiddetle itiraz ediyorum. Bu Meclisin çatısı altında Anayasayı korumak hiç kimsenin inhisarı altında değildir. Hiç kimseden de ahlâk dersi almaya niyetimiz yoktur. (Alkışlar, bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar, mecburuz kusuru evvelâ kendimizde bulmaya, bunu ifadeye mecburuz. İçimizden bir arkadaşımız, evet içimizden bir arkadaşımız bundan 3,5 sene evvel masum 3 - 4 tane öğrencinin önüne geçmişti. Toplanan parayı, yol göstermek suretiyle, 1 sayılı Kanunun kabulü sırasında konuşan bir milletvekili arkadaşımıza göndermişti. Kötü yol açtık.. Ben bu davranışı ahlâksızlık kabul ediyordum. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar) Ama bu davranış ahlâksızlığı da aştı. (Bravo sesleri, alkışlar) Memleketi tahribe götüren yollara imkân sağladı (Alkışlar) Misal, bugün işittim; Ulus Meydanında ve Atatürk bulvarında üç yerde Meclis üyelerine iane sandıkları konmuş. Bugün bu üç yere iane sandıklarının konulmasının ilk yolunu yine içimizden bir arkadaşımız açtı, 3,5 sene evvel gösterdiği yol ile açtı.

Muhterem arkadaşlarım; şimdi geliyorum bütün bu tecavüzler, bütün bu hakaretler câmiası karkısında Hükümetin tutumuna. Müsaade ederseniz hukukçu arkadaşlarıma Ceza Kanununun bir maddesini hatırlatayım. 159 ncu madde. «Büyük Millet Meclisini lâfzen veya kalemen tahkir etmek veya davranışlarla tahkir etmek» 159 ncu maddenin ceza müeyyidesi altındadır. Hani Hükümet?.. (Bravo sesleri ve alkışlar) Ve hani, Türkiye Büyük Millet Meclisinin şe-

refi üzerine titremesi gereken Meclis Başkanı? (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞKAN — Sükûneti muhafaza edelim.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, müsaade ederseniz birkaç nokta daha kaldı, devam edeyim.

Mesele; neden 3,5 seneden bu yana Meclis gündemine alınmamıştı da bugün alındı? Oraya geliyorum. Zira umumi efkâr böyle bir kanaat içerisindedir.

Muhterem arkadaşlarım, T. B. M. M. nin işleyişini tanzim eden evvelâ Anayasa vardır, sonra İçtüzük vardır ve sonra, doğrudan doğruya Büyük Millet Meclisinin fonksiyonunu tanzim eden bâzı kanunlarımız vardır. Bu kanunlardan bir tanesi 140 sayılı Kanun. Türkiye Büyük Millet Meclisinin dilekçe ile müracaat eden vatandaşlar karşısında ne yolda hareket etmesi lâzım geldiğini tanzim eden bir kanundur 140 sayılı Kanun. Evvelki Anayasa rejimimiz içerisinde böyle bir kanun yoktu. Dilekçe Komisyonu vardı, fakat, bütün yetkiler Meclisin uhdesinde toplanır, Anayasa hükmü mantığına istinaden Dilekçe Komisyonu her türlü tasarrufu yapabilirdi. 1961 Anayasası kuvvetler ayrılığı prensibini kabul etmiştir. Bu itibarla dilekçe ile Meclise başvuran vatandaşların artık her işini halletmek kudreti ve yetkisi Büyük Millet Meclisinde bulunmamaktadır. Neler yapabilir, hangi hususlarda karar alabilir ve aldığı kararların mânası nedir? Bunu tanzim eden kanun 140 sayılı Kanundur. Vatandaş Ahmet gibi, vatandaş Mehmet, Ali, Veli gibi, eski Samsun Senatörü Cemalettin Bulak vatandaşımız da Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna müracaat etmiştir. Müracaatı şu: «İki yıllık senatörlüğüm zamanında maaşımı eksik almaktaydım. 1 sayılı Kanun en yüksek Devlet memurunun seviyesinde aylık almamı âmir bulunduğu halde, bu seviyeden eksik maaş verilmektedir. Binaenaleyh benim bu eksik aldıklarımın telâfisi cihetine gidilmesini talebederim.»

Meclis Dilekçe Komisyonu bunu yetkisi içinde görüşmüştür. Meselenin hukukî münakaşasına girişmek istemem. Bu, bir mâna da ifade etmez. Çünkü kemale ermiş bir teşrî tasarruf karşısındayız. Fakat şu kadarını söyliyeyim; Meclis Dilekçe Komisyonu, bu hususta karar verebilirim, demiş ve kendisini yetkili görmüştür. 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesi ile Meclis Dilekçe Komisyonu faaliyete geçmiştir. Dilekçe Komisyonu kararını vermeden evvel keyfiyeti Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonuna sormuş ve zannediyorum Meclis Anayasa Komisyonuna da sormuş. Bunlar onun muamelesiyle ilgili tasarruflarıdır. Karar Cemalettin Bulak vatandaşımızın arzusuna uygun olarak Dilekçe Komisyonundan çıkmış ve enteresan bir nokta da, ittifakla çıkmış.

Muhterem arkadaşlarım, Meclis Dilekçe Komisyonunun kararlarına itiraz edilmezse kesinleşir. İtiraz vâki olmuş. Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyeti büyük ekseriyetle Dilekçe Komisyonu kararını kabul etmiş. Sıra Millet Meclisine gelmiştir. Millet Meclisi de yine büyük ekseriyetle bu kararı kabul etmiştir. Muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin vazifesine taallûk eden bir işlemi yapmak konusu vardır. Acaba Türkiye Büyük Millet Meclisi bu yönden yapılmış bir talebi; aman dedikodu olur, aman bunun ucu müessesemize bulaşır, bundan dolayı ben bunu almamanın yoluna bakayım, reddedevim, yokuş göstereyim, zorluk çıkarayım, fakat her hal ve kârda bana dedikodu sıçramasın, binaenaleyh bu işe bakmıyayım mı derse daha şerefli olur, yoksa kendisine gelmiş bir işi, velev ki, kendi bünyesinin aylığı ile ilgili olsun, karara bağlasa mı daha şerefli olur?

Türkiye Büyük Millet Meclisi şahsiyeti ile hareket etmiştir. Seçmeninin endişesi ile hareket edilmek modalarını zannediyorum ki, biz geride bıraktık. (Bravo sesleri.) Tekâmül devrindeyiz. Muhterem arkadaşlarım, şimdi bu noktaya yine temas edeceğim.

Benim mensubolduğum partinin bir vilâyetinin idare kurulu üyeleri, içimizde, sıralarımızda oturan arkadaşlarımıza mektup göndermiş ve «Bu kararın aleyhine oy kullanın.» demiştir. Bu ne cüret, bu ne cesaret, bu ne basiretsizlik? Türkiye Büyük Millet Meclisi dışardaki organlarımız kanaliyle mi idare edilecektir? (Bravo sesleri.)

Muhterem arkadaşlarım, hassasiyetimiz bu alanda. (Alkışlar) Çırpındım o gün kürsüye çıkmak için, sırf bu sebepten. Denmesin ki, içimizden bir üye de kendi seçmeninden çekindiği için sustu. Bu bana susuşların en ağırı gelecekti; en hacil duruma düşmek?.. Kendi seçmenine şirin görünmek için başka türlü poz takınmak veya şarkkâri bir ustalıkla, riyakârlıkla susmaktır. (Bravo sesleri.)

Muhterem arkadaşlarım, Meclis olarak hâdiselerin ve dedikoduların üstüne yürümeye mecburuz. Kurtaramayız şerefimizi başka türlü. (Bravo sesleri) Suçlu çocuklar, günahkâr insanlar psikolojisi vardır. Suç işler, günah işler; aman beni görmesinler, diye çırpınır.. Gören olursa, resmini çekmek istiyen olursa yüzünü kapatır. Hâdiselerden kaçmak, bizi bu mevkie düşürmek mânasına gelir. Mecburuz inancımız veçhile konuşmaya. İnanmış arkadaşlarımızın ekseriyeti, vatandaş Bulak'ın bu talebiyle ilgili olmak üzere, Dilekçe Komisyonu tarafından verilen kararın kanunlara da, Anayasaya da uygunluğuna tam ve kâmil olarak inandığı için müsterih bir eda ile oylarını kullanmışlardır. Mesele bundan ibarettir. (Bravo sesleri) Bugün bu meselenin ortaya çıkışı işte bu olay dolayısiyledir. Bu olay dolayısiyle bir fikir vardır. Yani Meclis her istediğini yapar mı? Evet, böyle çığ mütalâalar dahi vardır. «Devlet demek; ben demeğim», telâkkisi, Avrupa'da asırlar evvel terk edilmişti. Bizde de acı tecrübelerden sonra katiyetle bu telâkki terk edildi. «Devlet demek; ben demeğim» telâkkisi Türkiye'de hükümran değil. Değil ama, Devletin çeşitli müesseseleri ve bu müesseselerin çeşitli yetkileri vardır. Bu çeşitli müesseselerden biri Türkiye Büyük Millet Meclisidir, büyük yetkileri vardır. O yetkiler dahi Anayasa Mahkemesinin süzgecinden geçmeye mahkûmdur. Devlet demek, ben demeğim, telâkkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetinde yer etmemiştir. Ama şimdi kimde yer ettiğini arz edeyim. («Arz et, arz et», sesleri) Meclis Başkanında! (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)

ŞÜKRÜ KÖSEREİSOĞLU (Van) — Kahraman, istifa etsin, yuh...

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — «Ben Meclisin almış olduğu bu kararı infaz etmem... («İstifa etsin» sesleri) Lâzimülittıba bir karar değildir.» mütalâasında bulunmamış mıdır, bulunmuş mudur? Evet bulunmuştur. İşte Devlet demek; ben demeğim, telâkkisinin mümessili çıktı karşımıza.

Şimdi size soruyorum; 140 sayılı Kanunu işletmede devam edelim, beşinci maddesiyle komisyon kendisini yetkili gördü, 9 ncu madde ile, keyfiyet, itiraz edildiği için, Meclislere geldi. Karar Meclislerin müzakeresine sunuldu ve Meclisler tarafından tasdik edildi.

12 nci maddeye geliyorum; bütün Devlet müesseseleri Dilekçe Komisyonunun verdiği kararı yürütmekle görevlidir. Kanun hükmü. T. B. M. Meclisi Dilekçe Komisyonunda nice, nice, nice emeklilikler iptal edildi. Tümgenerali aldık, korgeneral yaptık, korgenerali aldık orgeneral yaptık. Hukuk müessesesi ile en uzaktan ilgisi olduğunu zannettiğimiz Millî Savunma Bakanlığı günü gününe - evet arkadaşlarım, iftiharla söylüyorum - günü gününe Meclis Dilekçe Komisyonunun kararlarını infaz etti. Hukuka saygı gösterdi, Meclise saygı gösterdi. (Soldan ve sağdan bravo sesleri alkışlar) Şimdi bizim Meclisimizin hukuk doktorası yapmış Başkanı, «Ben Meclisin kararını dinlemem.» diyor. (Bravo sesleri) Yok arkadaşlar, direnmeye mecburuz. O Başkana diyeceğiz ki, o kadar uzun boylu değil, mecbursun, kararı infaz etmeye.» Bunu diyeceğiz.

Dahası var, müsaade buyurunuz. Huy meselesi... Bundan yirmi sene evvel, hatırlarım, Adalet Bakanı sıfatiyle ben kabadayıyım, diye çalımlı bir eda yapıp, hasmına hücum eden bu zat, yirmi seneden bu yana Türkiye'de gelişen demokratik hareketi ve yetişen yeni nesilleri bilmiyormuş gibi, «Ben Meclisin kararını dinlemem.» demek cüretini gösterirse, yirmi sene evvel kafasına vurulmıyan tokmak, bu sene bizim kararlarımızla kafasına vurulmuş olur. (Sağdan ve soldan alkışlar) (Orta sıralardan, «Başkan müdahale etsene, hakaret ediyor.» sesleri)

SUPHİ BAYKAM (İstanbul) — Hakaret serbest midir konuşmada?

BAŞKAN — Sükûneti muhafaza ediniz efendim. Oturun Sayın Asbuzoğlu.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Ben sözlerimin hukukî mesuliyetini de üzerime alarak konuşuyorum. Bütün sözlerimin hukukî mesuliyeti altında konuşuyorum.

ŞEVKET ASBUZOĞLU (Eskişehir) — Siz evvelâ vazifenizi yapın.

BAŞKAN — Oturunuz lûtfen Asbuzoğlu. İhtar vereceğim. Ben konuşmanın seyrini bozmak hakkına mâlik değilim.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — İşinize gelmediği için mâni olmuyorsunuz. Evet.. Evet müsaade buyurun da, başka da babayiğitler vardır içinizde, Reis'ten başka. (Alkışlar, gürültüler.)

SUPHİ BAYKAM (İstanbul) — Her şeyi söylemek serbest midir?

BAŞKAN — Suphi Bey, siz müdahale etmeyin. Sayın Başkan, Başkan olarak çıkar kendisini müdafaa eder. Siz ne yapacaksınız efendim?

SUPHİ BAYKAM (İstanbul) — Her türlü tahkire göz yumuyorsunuz efendim. Böyle konuşmak serbest mi?

BAŞKAN — Efendim konuşacak, milletvekili konuşmada serbesttir.

SUPHİ BAYKAM (İstanbul) — Hayır o kadar serbest değildir. (Gürültüler)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Giritlioğlu.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, iki noktaya daha temas edeceğim. Mecburuz bu meseleyi halletmeye. Suphi Baykam'ın tehditleri beni ilgilendirmez. Evvelâ bu kadarcığı söyliyeyim. Onun beni temsil etmesinden hicap duyuyorum. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar) Bu kadar ilgilendirmez. Ayrıca kozlarımızı paylaşırız.

Geliyorum şimdi sadede...

BAŞKAN — Sayın Giritlioğlu, şahsi tecavüzlerde bulunmayınız.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Hayır efendim, bana dendiği için bu kadarla kalsın. Müsaade buyurunuz.

BAŞKAN — Bağlayınız lûtfen artık.

RUHİ SOYER (Niğde) — Yeter, yeter artık.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Meclis dışında söylenen bâzı sözler vardır. Müsaade buyurursanız sabrınızı, müsamahanızı israf ediyorum, ama kanunlara dayanarak, iki nokta üzerinde, gerek Devlet Başkanımızın beyanatı hakkında ve gerekse Meclis Başkanımızın beyanı hakkında kanunlara müsteniden iki nokta üzerinde mütalâamı serd etmek kararındayım. Lûtuflarınızı rica ederim.

Muhterem arkadaşlarım, Anayasanın dördüncü maddesini hep birlikte izliyelim. Ne der Anayasanın dördüncü maddesi?

«1. — Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye bırakılamaz» Bu bir Anayasa hükmü. Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye bırakılamaz! Belli bir kişi olarak, Devlet Başkanımız, egemenliği temsil eder tarzda beyanatta bulunmuş mudur, bulunmamış mıdır? B.M. Meclisinin almış olduğu bu karar karşısında, gazetelere intikal eden beyanatı aynen şöyledir: «Milletvekilleri bu fazlalığı alamazlar, alamıyacaklardır.»

Arkadaşlar, B.M. Meclisinin üstünde bir yetki ile konuşmanın tipik misalini görmüş oluyorsunuz. 4 ncü maddeye tekrar dikkatinizi çekiyorum: «Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye bırakılamaz.» 4 ncü maddeye ve tüm Anayasaya inanmış bir ferdolarak, şimdi huzurunuzda şunu ifade edeyim; belli bir kişi olarak Devlet Başkanı egemenliği mi, temsil etmektedir? Böyle bir iddiada ise, kendileri tamamile yanlış yoldadır ve bademe bu gibi davranışları daima tarafımızdan mukabele görecektir. (Soldan ve sağdan şiddetli alkışlar ve bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, Anayasa'nın 97 nci maddesi «Cumhurbaşkanı Devletin başıdır, bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Milletin Birliğini temsil eder..» Bu maddeyi tekrar ediyorum; «Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Milletin birliğini temsil eder. 98 nci maddeyi de okuyorum. «Görevleriyle ilgili işlemlerinde sorumlu değildir.»

Muhterem arkadaşlarşım, milletin birliğini temsil eden bu yüksek makam sahibi zat, milletin temsilcilerini karşısına almış bulunmaktadır. Karşısına aldığı rakam, 600 rakamı değildir. Otuz milyonun teşmil edilebileceği 600 kişilik bir temsilcidir. Dikkatlerinize izanınıza keyfiyeti arz ederim ve bademe hakikaten sorumsuz bir makam işgal eden bu zatın, kendisini mesuliyete düşürecek ve mukabeleye imkân verecek konuşmalardan kaçınmasını istirham ederim. (Bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, yine kanuni hükümlere dayanarak Sayın T. B. M. Meclisi Başkanının durumuna temas etmek istiyorum. Millet Meclisi ve T. B. M. Meclisi Başkanlığını bir arada mütalâa ettim. Anayasanın 84 ncü maddesi açık hüküm taşır, «Meclis tartışmalarına katılamaz» der. Meclis tartışmalarına katılmaktan menedilmiş olan bu zat, Meclis müzakerelerinin içindeymiş gibi, mütalâada bulunmak suretiyle ve Meclisi karşısına alıp, Meclisi küçük düşürücü beyanlarda bulunmak suretiyle Anayasanın menettiği tartışmaların ta içine girmiş bulunmaktadır. Bugün kendisine temasen konuşmamın tek sebebi budur.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerimin sonuna geliyorum. Anayasamız Meclis Başkanının Meclis kararına uymaması halinde ne gibi işlem yapılacağını derpiş etmemiştir. Çünkü böyle bir ihtimali Anayasamız tasavvur etmemiştir. Meselâ; Meclis Başkanına karşı güvensizlik oyu verilemez, Meclis Başkanı aleyhine gensoru müessesesi işlemez. Sebep? Sebep malûm; tekrar arz ediyorum, çünkü Meclisin Başkanı Meclisi temsil ederken ve bu vazifeyi yürütürken, kendi noktai nazarına göre değil, fakat temsil ettiği heyetin noktai nazarına göre hareket etmek zorundadır da, onun için. Maalesef bu olayda bizim Meclis Başkanımız Meclisin karşısına çıkmıştır. Meclisi temsil etmek şöyle dursun Meclisi karşısına almıştır. Daha da ileri gitmiştir. Meclisin karşısına nümayişkâr tavırlarla çıkmıştır. (Bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, bu mesele bu noktaya geldikten sonra, gazetecinin kusuru kalmadı vatandaşlardan; hangi sınıfa mensubolursa olsun filân vatandaşın veya falan vatandaşın kusuru kalmadı. Ama arkadaşlar, şimdi bu durum karşısında problemi çözmek vazifesi bize düşüyor.

Meclis büyük hakaretlere uğramıştır. Başkansız kaldığımız için tecavüzlere uğramıştır ve kanunlar işlememiştir. (Bravo sesleri, alkışlar) Müessese bu kadar hırpalandıktan sonra, müessese itibarlı bir çalışma yılı devam ettiremez. (Bravo sesleri) Ana noktaya geliyorum. Mutlak surette liderlerimiz bir araya gelmeli, biran evvel Meclisin feshi yoluna gitmelidir. (Bravo sesleri, sağdan soldan şiddetli alkışlar)

Bir de müsaade buyurursanız ve sizlerden binlerce defa af diliyerek şahsi mütalâada bulunayım.

Fuad Sirmen isimli Rize Milletvekilinin temsil ettiği bu Meclisteki, o Başkanlık Makamını işgal ettiği müddetçe, şahsi reaksiyon olmak üzere, bâdema bu salonda durmıyacağım. (Bravo sesleri ve şiddetli alkışlar) Ve bütün arkadaşlarımdan hassaten bu protestoyu göstermelerini ve Meclis Divanlarının topyekûn istifa etmelerini istirham eder, hepinize saygılarımı sunarım. (Sağdan ve soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Özbay konuşacaklarınızı bütün tafsilâtiyle konuştukları için, mevzu da aynı olduğu için özür dilerim, size söz veremiyeceğim. Meclis Başkanı olmak sıfatiyle cevap vermesi için Sayın Sirmen'e söz vereceğim. Buyurun Sayın Sirmen.

ŞÜKRÜ KÖSEREİSOĞLU (Van) — Konuş, konuş.

FUAD SİRMEN (Rize) — Kim bunu söyliyen? Elbet konuşacağım. (Adalet Partisi sıralarından «istifa et» sesleri) Sizlerin keyfiyle istifa etmez Meclis Başkanı. (Adalet Partisi sıralarından «yuh» sesleri) Bunu söyliyenleredir sözüm.

Muhterem arkadaşlar, Fahir Giritlioğlu arkadaşımız, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin şimdiye kadar tahakkuk eden yolluk ve ödeneklerinin eksik tahakkuk ettirildiğine dair vâki müracaat üzerine Dilekçe Karma Komisyonunun aldığı kararın Meclislerden geçmesi üzerine efkârı umumiyede, gazetelerde ve resmî sıfatı haiz bâzı eşhasın beyanlarındaki sözleri dile getirerek burada kendilerine ait şahsi ve indî birtakım mütalâalarda bulundular. Bu sözlerinin içinde, Meclis Başkanı olarak bana şahsıma olsun, vazifeme taallûk eden hususlar hakkında olsun ileri sürdüğü mütalâalara cevap vermeyi kendime bir vazife biliyorum.

Muhterem arkadaşlar, Millet Meclisi Başkanı bu hâdiselerin bu neticeye varacağını aylar evvel ve bu müracaat vâki olduğu zaman nazara alarak, kendisine bu yoldaki müracaatların ve işlemlerin durdurulabilmesi için tüzüklerin, kanunların ve idari icapların verebildiği bütün imkân'ları kullanmıştır.

Meclis Başkanı, Grup başkanlarını toplamış, bu hâdise hakkındaki görüşünü aylar evvel kendilerine intikal ettirmiştir.

Meclis Başkanı, Riyaset Divanında her partiyi temsil eden Başkanlık Divanı Üyelerine görüşünü ifade etmiş ve bunun nerelere varacağını o zamandan derpiş ederek, her birinin kendi gruplarını uyarmalarını rica etmiştir. Meclis Başkanı, bundan da daha ileri giderek, Senato Başkanı arkadaşı ile mutabık kalarak parti liderlerini toplanmaya lüzum hissetmiştir.

Meclis Başkanı ve Senato Başkanı yaptığı bu davetlere, esefle ifade edebilmek lâzımgelir ki, bâzı liderler, hâdisenin Meclis gruplarını ve Meclis içi organlarını ilgilendirdiği için kendilerince bu mesele hakkında yapılacak bir muamele

olmadığını beyan ederek, ya toplantıya gelmemişler veya toplantıya gönderdikleri mümessilleri marifetiyle bu hususta'ki fikirlerini beyan etmişlerdir.

Meclis Reisi, bu Meclisin millet nazarındaki itibarını ayakta tutabilmek için ne mümkünse hepsini yapmıştır. Ne kadar hazindir ki, Fahir Giritlioğlu gibi hukukçu bir arkadaş Meclis Reisinin bu tutumunu senelerden beri bildiği halde, burada her ne hikmetse tamamen hakikatleri tersine çevirerek gûya Meclis Reisini bu Meclisin aleyhine vâkı töhmetleri kışkırtmak, onları önlemek için kendine düşen vazifeleri yapmıyan adam durumunda göstermek istemiştir.

Arkadaşlar, kendisinin ileri sürdüğü «Devlet ben demektir gibidir, bizim Meclis Reisi» diyerek, bundan 20 küsur sene evvel vuku bulmuş bir hâdiseyi de her halde kulaktan dolma olacak, tamamen tahrif ederek burada ifade etmiştir. Meclis Reisi, hatırımda şimdi tarihî yoktur, 1944 veya 1945 senesinde bir milletvekili arkadaşımızın oturduğu yerden «Vay kabadayı vay» demesi üzerine şu sözleri sarf etmiştir : «Elbette icraatının hesabını vermeye muktedir olan insanlar kabadayı olur» demiştir. (Orta sıralardan alkışlar). Meclis Reisinin, 20 sene sonraki durumu da aynıdır.

Arkadaşlar, ne kadar yazıktır ki, hukukçu olduğunu iddia eden bu arkadaş kanunların hükümlerini izah ederken, her organa, her müesseseye verilmiş yetkilerin gene kanunlarla çizildiğini tamamen unutmaktadır.

Arkadaşlar, Meclislerin ittihaz ettiği kararlar muhtelif nevidedir. Meclislerin bâzı kararları vardır ki, onun karşısında hiçbir fert duramaz ve onu vazifeliler derhal yerine getirmekle mükelleftirler. Bu kararlar ortadan kalkıncaya kadar o kararlar yürür, ortadan kalkması da ancak Anayasa Mahkemesinin kararıyla mümkün olabilir. Fakat, gene Meclislerin öyle kararları vardır ki, bu kararlar ne idareyi bağlar ve nede Meclis Reisinizi idari vazife gördüğü esnada bağlar. Son alınan karar bu mahiyettedir. Meclis Reisiniz kanuni yetkilerini bilir. Meclisin ittihaz ettiği kararların hukukî mahiyetini bilir. Siyasi tecrübesi ve hukukî bilgisi bunları takdire kendine imkân vermektedir. Arkadaşım bunlara hiç yanaşmadan, ulu orta «Meclis Reisi, Meclisin aldığı kararları yerine getirmek lâzımdır», diyor. Bunu nereden çıkarıyor? Meclisin idareyi bağlamıyan kararlarına uyan, idari vazife gören insanlar bir gün gelir o icraatından dolayı mahkûm edilebilirler; mânen edebilirler, cezaen edilebilirler. Fahir Giritlioğlu Türkiye Büyük Millet Meclisinin Reisini ve kendi Meclisinin Reisini bu duruma mı sokmak istiyor? Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millet Meclisi Reisi olan ben, bu gibi gafletlere düşecek vaziyette bir insan değilim. Gürültüye papuç verecek insan değilim. Millet Meclisinin mecbudiyül ittiba olan kararları benim için başımın tacıdır. Meclisin aldığı ve beni bağlamıyan kararlar benim hukuki anlayışıma uymuyorsa, o beni o kararları yerine getirmeye mecbur edecek yetkili mercilerin kararı olmadıkça ben onu infaz etmiyeceğim ve bundan sonra da etmiyeceğim.

Muhterem arkadaşlar, Meclis Reisi, düşünürseniz, aylardan beri, hattâ bir zaman üç sene evvel, iki sene evvel bu gibi neşriyat oldu. Bunların hiçbirisine cevap vermedi. Grup liderlerini topladığımız zaman, daha odaya girmeden evvel gazeteciler etrafımı sardı, hiçbirine beyanat vermedim. Toplantıdan sonra Cumhuriyet Senatosunda Dilekçe Karma Komisyonunun kararı kabul edildi, gene beyanat istediler, vermedim. En nihayet bizim Mecliste kabul edildi; gene beni, hususi kalemimi, basın şefliğini, evimi mütemadiyen Ankara'dan ve İstanbul'dan gazeteci arkadaşlar benden bir mütalâa alabilmek için sıkıştırdılar. Hiçbirine cevap vermedim. «Şimdilik diyeceğim bir şey yoktur.» dedim.

Arkadaşlar, Meclis Reisinin bu hareketi şantaj yapmak mıdır? Kendisi için yatırım yapmak mıdır? Ama, evet bunlar şahsi mütalâadır. Meclis Reisi gördü ki, müesseseler, bâzı yetkili makamlar bâzı beyanlarda bulunuyor, bâzı gazeteler, hakikate uymıyan neşriyata başladılar; efkârı umumiye bununla yakından ilgilidir; yüzlerce telgraf, mektup ve posta havalesi Meclis Başkanlığına gelmektedir. Meclis Başkanlığı bütün bu havaleleri iade ettirmişir. Ama efkârı umumiye Meclis Reisinin bu susuşundan, onun kararsız, ne yapacağını bilmez bir durumda olduğu intibaını almaktadırlar. Me-

sele bu kadar kendi salâhiyeti ve kendi kabahatı olmadan efkârı umumiyeye intikal ettirildikten sonra, Meclis Reisi susamazdı. Meclis Reisinin gazetelere verdiği ve radyoda bildirilen beyanatı budur. Arkadaşımız bunun içinde yazılmış olan şeyleri ya okumadı, ya dikkat etmedi, veyahut da işine gelmediği için söylemedi. («Okuduk» sesleri.) Okudunuzsa bir kere daha okuyacağım, öğreniniz.

Arkadaşlar, aynen şöyledir ; «Meclis Başkanı, Yüce Meclisçe alınan kararlar karşısında, o kararların mahiyetine göre - şimdi huzurunuzda söylediğim gibi - » kanunların kendisine tanıdığı yetkileri kendi görüş ve vicdani kanaati dâhilinde kullanır. (Adalet Partisi sıralarından «keyfine göre mi?» sesleri.) Tabiî kendi görüşüme göre kullanacağım. Bu öyle bir karardır ki, demin arz ettim, dinlemiyenler bir kere daha dinlesin, bu kararlar idari vazife gören insanı bağlıyan kararlar değildir. Kanunlardan çıkıyor ve Dilekçe Karma Komisyonu Teşkiline dair olan 140 sayılı Kanunu okursanız, onun mucip sebepleri hakkındaki mazbatayı okursanız ve Meclisçe kabul edilen bu mazbataları tetkik ederseniz, görürsünüz. Bu kararlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin aldığı kararlar idareyi bağlamaz. idareyi sorumluluktan kurtarmaz. Ama, bu kararlar havada mı kalır? Yüce Meclis bu kararların icabını yerine getirmiyen idari makam hakkında kendisine Anayasanın verdiği yetkileri kullanır. Millet Meclisi Başkanın da milletvekillerinin maaşlarını tahakkuk ettirme hakkındaki muamelesi tipik ve tam mânasiyle idari bir muameledir. Meclis Reisinin yaptığı bu muameleler Devlet Şûrasının denetimine tabidir. Meclis Reisinin tâyin, nakil ve terfi gibi bütün idari muameleleri de bunun gibi Devlet Şûrasının denetimine tabidir.

(«Soldan mebuslar hakkında değil» sesleri.) Burada mebuslar hakkındaki maaş tahakkuku muamelesi de onun denetimine tabidir. («Yeni hukuk mu çıkarıyorsun.» sesleri.) Yeni hukuk değil bunlar, hukukun tam kendisidir. Bilmiyenler kitap okusunlar, kanunun mucip sebeplerini tetkik etsinler, öğrenirler.

Muhterem arkadaşlar, burada bu mazbata görüşülürken, Dilekçe Karma Komisyonu Başkanı Devlet Şûrasının bâzı kararlarından bahsetti. Ne hazindir ki, bu meseleleri inceden inceye tetkik eden bu Komisyonun Başkanı, buraya misal olarak getirdiği Devlet Şûrası kararları eski Anayasa zamanında çıkmış kararlardır. Yeni Anayasamız, Devletin kuvvetlerini tefrik etmiş, icrayı teşriden ayırmış ve hiçbir makamın, Anayasanın şimdi numarasını hâtırlıyamadığım bir maddesine göre, idari muamelâtın kazai murakabeden hariç bırakılmıyacağı esasını kabul etmiştir.

Arkadaşlar, Millet Meclisi Reisi ne yaptığını bilen bir arkadaşımızdır. Şimdi okuyacağım. «Nitekim, bundan evvel buna benzer bir olayda olduğu gibi, kanuni yetkilerine dayanarak üçüncü yüz lirayı vermemiştir. Bu son karar karşısında da aynı şekilde hareket edilerek, yetkili kaza merciinden aksine bir karar çıkmadığı müddetçe Dilekçe Karma Komisyonu kararına istinaden Meclisçe kabul edilen 800 lira ödenek ve 400 lira yolluk farkını da yine kanuni yetkilere dayanarak verilmesi cihetine gidilmiyecektir.» Burada dikkat ederseniz, Meclis Reisi tebliğinde «zam» dememiştir. Fahir Giritlioğlu, ifade etmediğim bir kelimeyi bana nasıl isnadedebilir? Ne diyorum; «farkları» diyorum. Bu bir görüştür. Bir arkadaş eksik tahakkuk ettirdin der, vazifeli olarak ben «tam tahakkuk ettirdim» derim. Bunun hal mercii Devlet Şûrasıdır. Niçin, bu kadar arkadaşlar Devlet Şûrasına gitmekten çekiniyorlar? Acaba bunu biran niye düşünmüyorlar? Anayasa, dediğim gibi, idari muamelâtta, idari kaza merciine gidip ilâm alınmak ve onun kararını istihsal etmek lüzumunu katiyetle ifade etmektedir. Ben, Devlet Şûrasından Millet Meclisi üyelerine tahakkuk ettirilmiş olan aylıkların ve ödeneklerin eksik tahakkuk ettirildiğine dair bir ilâm getirilsin, derhal infaz ederim. Çünkü, yetkili mercilerin kanun dairesinde aldığı kararları yerine getirmek her vazifelinin vazifesidir.

Şimdi arkadaşlar, burada kim ne derse desin, vicdani kanaatına ve Anayasaya aykırı hareket etmeyip onun icapları dairesinde hareket edeceğine yemin etmiş bir adam sıfatiyle benim başka türlü hareket etmeme imkân yoktur.

Benim Riyasette kalmamamdan şahsi menfaati olabilen bâzı arkadaşlar olabilir, görüşleri

o merkezde olabilir, bunların hepsi şayanı hürmet görüşlerdir. Ama, ben bu hâdise dolayısiyle güya yanlış bir iş yapmış gibi istifa etmiyeceğim, vazifem devam edecektir. Kendilerinin Meclise devam edip etmemek hususundaki hareketlerinin neticeleri memleket sathında ne gibi buhranlar yaratırsa, onların da mesulü bu şekilde hareket edenler olacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir. (Orta sıralardan «bravo sesleri» ve alkışlar)

BAŞKAN — Bir önerge var, onu okutuyorum. (Söz istiyoruz, sesleri) Hayır efendim, gündem dışıdır, artık söz veremem.

ADALET BAKANI İRFAN BARAN (Konya) — Hükümet namına söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Buyurun, Hükümet konuşacak.

ADALET BAKANI İRFAN BARAN (Konya) — Muhterem milletvekilleri, gündem dışı söz alan Edirne Milletvekili Sayın Fahir Giritlioğlu, Senatör ve milletvekillerinin maaşları konusu hasebiyle, T. Büyük Millet Meclislerinin hakarete uğramakta olduklarını, birtakım tezyifkâr neşriyatların mevcut bulunduğunu ve hâdiseler olduğunu zikrederek, Hükümetin nerede olduğunu sordular.

Muhterem milletvekilleri,

Bir müddetten beri muhtelif müesseselerimize yerleşmiş ve demokratik rejimimizi tahribetme gayretinde olan tahriklerin son hâdiseyi de vesile yaparak yeni bir şiddetle yeni bir kampanyaya giriştikleri malûmunuzdur. (Bravo sesleri)

Bugün, birtakım hâdiselerin vukuuna, Meclise geldiğim zaman muttali oldum. Derhal ilgilendim. İlk aldığım malûmat şudur: Kızılay'da, Ulus heykelinin kaidesine bir beyanname yapıştırılmış, Türk vatandaşları milletvekillerine ve senatörlerine iane yolu ile yardıma davet ediliyormuş. Aynı suretle, Kızılay'a bir kumbara konulmuş, Mülkiye ve Hukuk fakültelerine pankartlar asılmış. Bu hâdiseler karşısında adlî ve idari makamların hangi hareketlere tevessül ettiklerini sordum. Bunlar ortadan kaldırılmış, faillerinin aranmasına başlanılmış ve bu yolda Meclislerin şahsiyeti maneviyesini tahkir edici yolda neşriyat yapan bâzı gazeteler hakkında da İstanbul ve Ankara savcılıklarının tahkikata tevessül ettiklerini öğrendim. (Alkışlar, bravo sesleri)

Sizin Hükümetiniz, bir Meclisin aldığı karar ister isabetli olsun, ister isabetsiz olsun; Meclislerin şahsiyeti mânaviyelerine karşı yapılacak her türlü hakaretin ve tezyifin karşısındadır. (Bravo sesleri, alkışlar) Bunlara cüret edecek ve bunları vesile yaparak demokratik rejimi tahribetmek yolunda mâlûlâne gayretlerini gerçekleştirmiye bunları vesile yaparak meclislerimize hakaret edecek olan her türlü davranışların da karşısında kanunlarımızın demir pençesinin her zaman hazır olacağını bilmenizi istirham ederim. Hürmetlerimle. (Alkışlar ve bravo sesleri)

BAŞKAN — Bir önerge vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Günlerden beri Millet Meclisi hakkında devam eden iftira kampanyası karşısında Türk efkârı umumiyesinin aydınlaması bakımından Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu tarafından yapılan konuşmanın tam metin halinde radyoda neşrini arz ve teklif ederim.

Aydın
Reşat Özarda

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Reşat Özarda arkadaşımızın bu önergesini iki bakımdan oylıyamıyorum. Birisi bir temenni takriridir. Temenni takrirleri oylatılmaz. İkincisi de TRT muhtar bir idaredir Yayın yapıp yapmıyacağı kendi bileceği bir iştir. Önergeyi ıttılanıza arz ettim.

2. — Vazife ile yurt dışına gidecek olan Millî Savunma Bakanı Hasan Dinçer'in dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy'un vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/160)

BAŞKAN — Gündeme başlıyoruz, sunuşlarımızda bir Cumhurbaşkanlığı tezkeresi vardır, onu okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Vazife ile yurt dışına gidecek olan Millî Savunma Bakanı Hasan Dinçer'in dönüşüne kadar kendisine, Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy'un

vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Cumhurbaşkanı
Cemal Gürsel

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

3. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna bir üye seçimi.

BAŞKAN — Bağımsızlardan üç aday arkadaşımız vardır. Aldıkları oyları okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna üye seçimine (212) üye katılmış ve neticede aşağıda isimleri yazılı üyeler hizalarında gösterilen oyları almışlardır:

Nihat Berkkan (114)
Sait Mutlu (67)
Fuat Ümit (31)

BAŞKAN — Durumu arz ettim. Oylamayı tekrar edeceğiz. Bu meyanda Ramazan Demirsoy arkadaşımız, «Sayın Fuad Sirmen'in de bu komisyona Rize Milletvekili olarak seçilmesini teklif ederim» diyor. Sayın Fuad Sirmen Millet Meclisi Başkanı olduğuna göre böyle bir komisyona seçilmesi mümkün olmadığı için önergeyi okutmuyorum.

Tasnif heyetni seçiyoruz efendim.

Ata Bodur (Ordu) Burada mı? («Burada» sesleri)

Refet Sezgin (Çanakkale) Burada mı? («Yok» sesleri)

Turhan Kut (Tekirdağ) Burada mı? («Burada» sesleri)

Ziya Uğur (Bursa) Burada mı? («Burada» sesleri)

Kocaelinden oylamaya başlıyoruz. Oylar toplanudı.

4. — Giresun Milletvekili İ. Ethem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında (kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda) inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Meclisi Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi. (10/19)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

Ankara'da münteşir günlük Adalet gazetesinde, günlerden beri tefrika edilen, «sokaktaki adam» imzalı «Hırsız polis» başlıklı yazı nihayete ermiş bulunmaktadır. Mezkûr yazılarda, vatandaşın, mal, can ve namusunu korumakla vazifeli Emniyet mensuplarından, bâzı polis şef ve memurların isimleri zikredilmekte, madde tasrif edilmek suretiyle suç işledikleri ifâde olunmaktadır.

İstanbul Emniyet Teşkilâtında çalışan ilgililerden bâzılarının:

«Kumarhanelerden, umumhanelerden, batakhanelerden haraç aldıkları.»

«Uyuşturucu madde kaçakçılığından hem satış manosu, hemde ihbar ikramiyesi alıp bölüştükleri.»

«Bugün Türkiye'de fuhuş ve beyaz kadın ticareti, dünyanın başka memleketlerinde eşine raslanmayan anlaşmalar sayesinde» arttığı.

«Yurt dışı edilme ihtimali olan ecnebilerden alınan rüşvetlerle, bir mahalle dolusu apartman yaptırmanın mümkün olduğu.

«Bugün Türkiye'de, haraç almak normal bir vecibe haline gelmiştir.»

«Polis hırsızla ortaklık etmekte» dir.

«Türkiye'de polise emniyet etmekle kediye ciğer emanet etmek arasında fark kalmadığı»

Yazılmakta, bu işlerle alâkası olmıyan emniyet mensupları tenzih edilmektedir.

Ayrıca, bu yazı serisinde: «Bir siyasi iktidarın sorumluları ile bâzı polis şefleri sanık olarak huzurunuza çıkarılacaktır» denilmektedir.

Misâl olarak ele alınan konuların ilgililer tarafından, zamanın İçişleri Bakanlığına da arz edildiği, fakat gereğince tevessül edilmediği de ileri sürülmektedir.

Bu durum karşısında, bâzı emniyet mensuplarının rüşvet, haraç, vazifeyi ihmal veya suiistimal ederek suçları işledikleri umumi efkâra duyurulmakta ve böylece suç işliyenlerin iktidarı elinde bulunduranlar tarafından himaye edildiği intıbaını uyandırmaktadır.

Adalet gazetesi tarafından ileri sürülen bâzı hususlar, vesaike müstenit bulunduğu cihetle inandırıcı görünmektedir.

Siyasi sorumluluk taşıyan kişiler hakkında her hangi bir muamele yapılabilmesi için, her şeyden önce «Hırsız - Polis» tefrikasında ileri sürülen iddiaların, hiçbir tesir altında kalmaksızın tahkik edilmesi ve böylece suçluların kim veya kimler olduğunun ortaya çıkmasına bağlıdır.

Bu itibarla; hakikatlerin meydana çıkarılması, varsa suç ve suçluların tesbiti ve haklarında gerekli muamelelerin yapılabilmesini temin gayesiyle:

İstanbul Emniyet Teşkilâtında kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili kanunlarda, Anayasamızın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim.

Giresun
İ. Etem Kılıçoğlu

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur. Yarınki birleşimde görüşmesi yapılacak ve komisyon kurulup kurulmıyacağı hususu müzakerelerimizde tesbit edilecektir.

Araştırma Komisyonu seçiminin oylamasına katılmıyan akadaşımız var mı? (Yok sesleri) Olmadığına göre oylama işlemi bitmiştir.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıibrahimoğlu'nun, Siyasi Partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) (1)

BAŞKAN — Siyasi Partiler kanunu tasarısının görüşmesine devam ediyoruz. Komisyon ve Hükümet buradalar.

4 ncü bölüm 17 nci maddede kalmıştık.

Bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 2 nci kısmının 4 ve 5 nci bölümlerinin bir tek bölüm haline getirilmesi için önerge verilmiş olduğundan söz konusu 4 ncü ve 5 nci bölümlerin bir arada görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Zeytinoğlu, önergenin aleyhinde.

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, böyle giderse biz bu kanunun tümü üzerinde galiba müzakereye geçeceğiz. Biz hattâ değil böyle bölüm bölüm, madde madde kanunun müzakeresinin yapılmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Bir bölüm dahi çok fazla geliyor. Bir bölümde birkaç madde oluyor, bunları uzun uzun izah ederek bölüm üzerinde konuşmalar hakikaten bence pek doğru olmuyor. Hattâ değil böyle bir veya iki bölümü bir araya getirmek, madde madde görüşmek daha yerinde olur kanaatindeyim. Onun için Sayın Kırca'dan rica ederim, böyle iki bölümü bir arada değil, evvelce alınmış karar gereğince bunu yine eskisi gibi bölüm bölüm konuşalım. Bu hususu arz ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Arkadaşlar konuşmadan mı söz istiyorsunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COSKUN KIRCA (İstanbul) — Takrir hakkında söz istiyorum. İzahat verirsem belki kolaylık olur.

BAŞKAN — İzah edilirse belki arkadaşlarımız konuşmaktan vazgeçerler. Buyurun sayın komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, parti grup başkanvekillerinin verdikleri takrirlere göre dördüncü bölümde il teşkilâtına mütaallik olarak yer alan muhtelif maddeler tek bir madde halinde birleştirilmektedir. Tek bir madde için tek bir bölüm yapılamıyacağından, dördüncü bölüm kaldırılmakta ve ilçe teşkilâtına mütaallik olan beşinci bölüm de iki maddeye inhisar ettiğinden, dördüncü ve beşinci bölümler birleştirilmek suretiyle dördüncü bölüm: «Teşkilât kademeleri» diye tadile uğramaktadır.

(1) 527 S. Sayılı basmayazı 6 . 2 . 1964 tarihli 49 ncu Birleşimin sonundadır.

Bu itibarla daha önce usulen bu partilerarası takrirleri nazarı itibara alarak görüşmelerimizi yaptığımıza göre 4 ncü ve 5 nci bölümleri birleştirmek, şimdi partilerarası protokolde bu iki bölüm birleştirilerek mütalâa edildiğinden dolayı, daha yerinde bir hareket olacaktır.

Şunu belirtmek isterim ki; esasen daha önce bu kanun tasarısının kısım kısım görüşülmesi Yüce Meclisçe kabul edilmişti. Sadece 2 nci kısım çok uzun olduğundan, metnin ikinci kısmına mahsus olmak üzere bölüm bölüm müzakere yapıyorduk. Şimdi 4 ve 5 nci bölümlerin esasen partilerarası takrirler birleştirilmesi bahis konusu olduğundan 4 ve 5 nci bölümleri bir arada mütalâa etmek, işin sistematiğine daha uygun olacaktır. Bu takririn kabulünü istirham ederim.

BAŞKAN — Sayın Özoğul.

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — Muhterem arkadaşlarım, Partiler Kanununun, teşkilât bakımından, en önemli maddeleri ilçe ve il kongrelerine aidolan kısımdır. Bu konuda temel madde kabul edilirken, bilhassa köylerdeki ocak, bucak meselelerinin bilâhara 5 nci bölümde geniş olarak mütalâa ve münakaşa edileceği ifade edilmişti. Şimdi bir önerge geliyor, il teşkilâtı ile ilçe teşkilâtını birleştirip köylerde kurulacak teşkilâtın Meclisimizde geniş olarak yapılacak münakaşanın kısaltılması yoluna gidiyor. Benim kanaatime göre, Partiler Kanununun en önemli yeri, teşkilât bakımından köyde ve bucaklarda teşkilât kurulmalı mıdır, kurulmamalı mıdır? Bunun ariz ve amik derinliğine, genişliğine münakaşasının yapılması için, evvelâ dördüncü bölümün, yani il teşkilâtına ait şeklin münakaşası yapıldıktan sonra beşinci bölümün içinde bulunan bilhassa köylü arkadaşların siyasi salâhiyetlerini kullanması bakımından yapacağımız tartışma çok önemlidir. Ve kanunun en mühim noktası da burasıdır. Bu bakımdan bu önergenin lehinde değil, aleyhinde rey kullanılmasını istirham ediyorum. Çünkü bu mevzu çok önemlidir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Okçu.

HİLMİ OKÇU (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırca Beyefendinin vermiş oldukları akrir cidden isabetlidir. Zira bu kanun Türkiye'de yeni bir kanun, yeni bir tedvin getirmektedir. Ne kadar bir çok maddeler birlikte mütalâa edilirse, arada yapılacak tadillerde ahenksizlik o nisbette bertaraf edilmiş olacaktır.

Biz, normal Meclis olarak bu kanunu imkân nisbetinde çıkartmak için çalışıyoruz. Maddeler üzerinde bu derece fazla durulursa, bu kanunun bu gidişle Meclisimizden çıkmaması gibi bir durum hâsıl olur ki, bu da doğru olmaz.

Şahsi kanaatim odur ki, bu kanun, Sayın Kırca Beyefendinin dediği gibi, bu maddeler, biribirinin neticesi yani aslî unsur teşkilât olmakla beraber 5 nci bölüm cüzi mahiyettedir ki, birlikte müzakere ve mütalâa edilmesinin yerinde olacağı kanaatini taşıyorum.

Mâruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Diler.

NİHAT DİLER (Erzurum) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar, üzerinde konuştuğumuz kanun tasarısı Türk demokrasisini ayakta tutmak için tedvin edilecek bir kanun tasarısı olacaktır. Böylesine mühim bir kanun tasarısının maddelerini teker teker görüşmemiz bahis mevzuu iken gruplar arası bir anlaşma neticesinde bunlar bölüm bölüm irca edilmeye başlanmıştır. Şimdi iki bölüm bir arada mütalââ edilerek, Yüksek Meclisimizin bunun madde madde üzerinde münakaşa etmesine imkân bırakılmamakta, iki bölümün bir arada mütalâasını bu önerge derpiş etmiş bulunmaktadır. Eğer bu önerge kabul edilirse bu kanunun içinde saklı Türk demokrasisinin gelişmesine ait prensipler zedelenecekir. Ve demokrasi prensibinin icabı olarak da Büyük Mecliste müzakere usulü tam mânasiyle bertaraf edilecek, Anayasanın şeklen emirleri yerine getirilmesine rağmen, muhtevasına uygun şekilde hareket edilmiyecektir. Binnetice memleket bundan zarar görecektir. Belki bir parça münakaşalar fazla olabilecek maddeler üzerinde, fakat Anayasanın muhtevasına uygun bir kanun çıkması Anayasanın sadece şekline uygun bir kanunun çıkmasından daha tatmin edici olacaktır. Bu bakımdan bu önergenin reddedilmesini arz ve istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Güley.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, önergenin aleyhinde bulunan arkadaşlarımız bir bölüm üzerinde konuşmanın nasıl olsa bir çok maddeler üzerinde konuşma mânasına geldiğini ve bundan da bir takım güçlükler çıkacağı halde, ikinci bir bölümün de

ilâvesiyle müzakerenin daha çok birleşeceği noktasından hareket ediyorlar. Halbuki, Komisyon sözcüsünün burada bizzat savunmasında yaptığı açıklamasında yaptığı önerge bu karekterde değildir.

Protokolü tetkik buyurduğunuz zaman görürüz ki, metin ile protokol metni arasında büyük bir fark ve kısalmalar vardır. Şimdi protokol olmasa idi, 4 ncü bölüm, il teşkilâtı matlabını taşıyacak ve il kongresi il yönetim organı il disiplin organı, il başkanı gibi 1, 2, 3, 4, 5 maddeyi kapsıyacaktı.

Sonra beşinci bölüm de (ilçe teşkilâtı) matlabını alacak, ayrıca 1, 2, 3, 4, 5, 6 maddeyi ihtiva edecekti. Şimdi bilirsiniz partilerin merkez teşkilâtı ve iller teşkilâtı diye teşkilâtı bölünür. Bu iller teşkilâtını tasarı ve Geçici Komisyon ikiye bölmüş. İl kongresini, il başkanını, il disiplin organını, il yönetim organını bir bölüme almış; ilçe kongresini, ilçe başkanını, varsa disiplin organını ve saireyi ikinci bir bölüme almış. Haklı olarak protokolü yapanlar bu lüzumsuz bölmeyi önlemişler, partilerin tüzüklerinde de görüldüğü veçhile iller teşkilâtı diyebileceğimiz kısmı bir tek dördüncü bölümün içerisine sokmuşlar, beşinci bölüme ihtiyaç kalmamış Üstelik metindeki 17, 18, 19 ve 20 nci maddeleri birleştirerek bir madde yapmışlar, 5 nci bölümdeki 21, 22, 23, 24 ve 25 nci maddeleri birleştirerek bir madde yapmışlar, karşımıza son derece kısaltılmış hülâsa halinde mini mini bir 4 ncü bölüm geliyor.

Yani geniş bir 4 ncü bölüm, gene geniş bir 5 nci bölüm ve ikisinin birlikte müzakeresinin güçlük çıkarması katiyyen bahis mevzuu değildir. Burada protokol çok tabiî olarak iller teşkilâtını yan yana getirmiş, lüzumsuz maddeleri kaldırmış çok küçük, kısa ve kolaylıkla müzakeresi mümkün bir bölüm vücuda getirmiştir. Bundan dolayı önerge çok yerindedir ve protokolde tanzim edilen metnin de zaruretidir. Bunun kabul buyurulmasını rica ederim.

BAŞKAN — Muslihittin Gürer.

MÜSLİHİTTİN GÜRER (Sakarya) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım; işbu takririn aleyhinde görüşmüş olan arkadaşlarımız, daha ziyade bu bölümün müzakeresi sırasında konuşma haklarının tahdidedileceğinden ve adeta bu iki kısma ayrıldığı takdirde Anayasanın emretmiş olduğu hususların çiğneneceğinden dem vurdular.

Muhterem arkadaşlarım; bir hakikattır ki, kanun tekniği bakımından bu iki madde, hakikaten Komisyon Sözcüsünün de buyurmuş olduğu gibi, il teşkilâtlarını kapsıyan hükümleri ihtiva etmektedir. Binaenaleyh, il teşkilâtı dediğimiz zaman doğrudan doğruya il ve ilçe teşkilâtları kül olarak mütalâa edilmektedir. Şimdi dördüncü bölümde Geçici Komisyon il teşkilâtını nazarı itibara almış, beşinci bölümde ise ilçe teşkilâtını nazarı itibara almak suretiyle, fuzuli demiyeceğim ama, kanun tekniğine uymıyan bir şekilde iller teşkilâtını iki kısma ayırarak mütalâa etmek lüzumunu hissetmiştir. İşte partilerarası protokol gayet isabetli olarak bu iki bölümü tek bölüm altında birleştirmek, bunun tekniğine uygun olmasını sağlamak bakımından ve ileride işbu kanun üzerinde yapılacak bir kısım tadilâtları da gününü tasrih etmek ve daha basite irca etmek suretiyle iki madde halinde birleştirilmesini şahsan yerinde görmekteyim. Onun için verilmiş olan önergenin Yüksek Meclisçe kabulünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Türk demokrasisini ilgilendiren bu kanun maalesef gerektiği ehemmiyet içinde ve İçtüzüğün hükümlerine uygun olarak çıkarılmamaktadır. Zaten bir Komisyon var, o bir tarafta partilerarası bir anlaşma var. Komisyonun Sözcüsü Komisyonu mu müdafaa eder, partilerarasındaki metni mi müdafaa eder? Biz takriri veririz, partilerarası metin üzerinden mi takrir vereceğiz, Komisyonun metni üzerine mi? Bu takrirler okunurken yirmi tane takrir olur, takrirler üzerinde de benim takririm o bir takrirlerden şöyle farklıydı demek hakkı tanınmaz... Bunun müzakeresini açıkça Anayasaya aykırı buluyorum. Çünkü bundan ağır neticeler doğacaktır.

Bâzı arkadaşlarımız kanunun biran evvel çıkmasını isterler. Bendeniz de isterim ve bu konuda bir de makale yazdım, (En büyük tehlike) diye. Ama bendenizin ve milletin istediği alelâcele ve demokrasiyi yıkacak şekilde bir kanun çıkarmak değil lâlettayin şeklen bir kanun çıkarmak değil, demokrasiyi nizama alacak bir kanunu çıkarmak. Ben rica ediyorum, bir defa proto-

kol metni sanki esasmış gibi konuşuluyor. Komisyon lûtfetsin, başta da söylemiştim şu protokol metnini alsın, benimsesin ve desin ki, bunu Komisyonumuz da benimsedi ve bir tek metin üzerinde konuşalım. Bir tarafta protokol metni, bir tarafta Komisyon metni, biz şaşkına döndük, buyursunlar. Onun için bozmıyalım bu işi.

Şimdi ben konuşurken iki madde halinde protokol de gelmiş. Protokolü müzakereye esas almıyoruz ki, biz. Bunu esas alırsak Anayasa ile nasıl bağdaştırıyorsunuz. Parti gruplarında konuşulan bir protokol Meclise hâkim olmasın Rica ediyorum, ne mühim maddelerdir bunlar; sakin sakin çıkaralım. Biz geliyoruz, oturuyoruz ve bu kanunu iyi çıkarmak için uğraşıyoruz. Kerem edin, istirham ederim, bunu madde madde görüşelim.

BAŞKAN — Buyurunuz komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ÇOŞKUN KIRCA (İstanbul) - Muhterem arkadaşlarım, yanlış şey her yerden çıkabilir. Bizden de çıkabilir, Reşit Ülker arkadaşımızdan da çıkabilir, sizden de çıkabilir. Amma bunları netice itibariyle düzeltmek imkânları daima mevcuttur.

Ortada, Hükümet seviyesinde, aşağı - yukarı 6 aylık bir çalışmanın, komisyon seviyesinde de iki aylık bir çalışmanın mahsulü olan bir metin üzerinde siyasi partiler teker teker ve müştereken, aşağı - yukarı iki aya varan bir zaman çalışmıştır, üstünde durmamışlar, her şeyi bırakmışlar, «Bu kanun demokrasiyi korumak için çıkarken demokrasiyi yıkmak için çıkabiliyormuş.» Ben bu sözleri hakikaten bir parça mübalâğalı buluyorum. Bütün efkâra bu sözlerimiz buradan yayılıyor. Yayıldığı içindir ki, zaten bu kanun vesilesiyle şu protokolün altına imza koymuş olan ve teker teker beş tane Millet Meclisinde temsil edilen muhterem siyasi partinin «demokrasinin tabutçuları» diye ilân edilmesine gönlüm razı olmadığı için bu sözleri söylüyorum.

Usul hakkında, sayın Reşit Ülker arkadaşımız biraz mübalâğalı konuştular. Meclislerden, zaman zaman pek çok kanunlarda görüldüğü gibi hattâ maddeleri tüm halinde mütalâa olunmak üzere de kanunlar çıkarılmıştır. Meselâ Ticaret Kanunu; Sayın Ataöv arkadaşım hatırlattılar, bunun üzerinde duracak değilim. Muhtelif vesilelerle bu kanunların listesi buralarda çok söylendi ve zabıtlara da geçti. Yeni İçtüzüğümüzde de bu prosedür derbiş edildikten gayri, bu Mecliste de bunun tatbikatını Meclis kararıyla çok yaptık. Şimdi, burada yapılan şey ne? Daha evvel Yüksek Meclis kendi kararıyle bunu kısım kısım görüşmek üzere bir karar kabul etmiş. Neden kabul etmiş? Çünkü her bir kısmın bir maddesini sistem ve tedvin tekniği bakımından diğerinden ayırmaya imkân yok. Şimdi ne yapıyoruz? İkinci kısmı bölüm bölüm görüşüyoruz. Neden? İkinci kısım çok uzun da ondan. Şimdi ne yapıyoruz? Bendenizin, Güley arkadaşımızın ve diğer arkadaşlarımın anlattığı gibi, ortada verilen takrirler ki, bu takrirler verildiğine göre görüşülecektir. Yüce Meclis bu takrirlerin ne olduğuna daha önce agâh olmak arzusunu izhar etmiş ve bu arzuyu pek yerinde ittiba eyliyen Muhterem Başkanlıkta Millet Meclisi sıra sayısı 527 ye ek numara altında partilerarası protokolü yayınlamış ve bütün milletvekillerine dağıttırmış. Bu herkesin malûmu.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) - Komisyon benimsiyor mu?

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Komisyonun bunu benimsemediğini Reşit Ülker arkadaşımız bilir, daha kaç kere açıklıyacak, bin bir kere açıkladık burada bunu, bir ikinci defa daha açıklıyalım.

Ayrıca Riyasette, usûl bakımından takrirlerimizi bunun üzerinden vereceğiz, buyuruyorlar. Böyle bir şey de yok. Görüşülen metin Geçici Komisyonun metnidir. Grup Başkanlarının imzaladıkları takrirler de her sırası geldiğinde, diğer arkadaşlarımızın takrirleri gibi verilmektedir. Amma grup Başkanlarının takrirleri elbetteki bir ehemmiyet taşıdığından, arkadaşlarımız, bunlar nedir görmek isteriz demişlerdir. Başkanlık da bunu temin için bastırıp dağıtmıştır. Usulümüzde de bir değişiklik yoktur. Her madde hakkında herhangi bir arkadaşın takriri gibi Grup Başkanlarının takrirleri de burada müzakere edilecektir. Komisyon bu takrirlere iştirak ettiğini şimdi de bir ikinci defa açıklamış oldu. Binaenaleyh bir trajik eda içerisinde, «Bu kanunun müzakeresi Anayasaya külliyen aykırıdır, veyahut da bu şekilde müzakere edilirse bütün Anayasa nizamı ve demokrasi ortadan kalkacaktır.» gibi sözlerin ziyadesiyle mübalâğalı olduğuna kaaniim. Verdiğimiz takrir son derecede mâsum bir takrirdir. Okutulan, şimdi gönderdiğimiz bir takrir var. Dördüncü bölümün başlığının, «Teşkilât kademeleri» olarak değiştirilmesini istiyoruz. Bu-

nu grup başkanları istiyorlar ve Komisyon da buna katılıyor. Bu yapıldığı takdirde, zaten dört - beşinci bölümler kendiliğinden bir araya getiriliyor. Böyle olunca insaf buyurulsun, verdiğimiz takrir, görüşme usulü bakımından zaruret kesbetmiş olduğu için verilmiş bir takrirden ibarettir, bu işi bu kadar büyütmeye mahal yoktur. Takririn kabulünü ve görüşmelerin tedvin sistemi içinde devamı bakmından kabulünü istirham etmekteyim.

BAŞKAN — Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, sayın komisyon sözcüsü benim sözlerimin hiçbirisine cevap vermediler. Ben kendilerine soruyorum. Buradaki arkadaşları, İçtüzüğü bilmez farzetmeye hakları yoktur. Burada partilerarası bir metin var. Bir de komisyonun metni var. Türkiye Büyük Millet Meclisinde komisyonun metni konuşulur. İçtüzük buna âmirdir.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Söyledik biraz evvel.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bu konuşulur. Bir komisyon sözcüsü kendi komisyonunun metni dururken, baştan aşağıya 80 - 100 maddesi değişmiş başka bir protokolün sözcüsü, hem de komisyon metninin sözcüsü olamaz. Bendeniz bundan böyle başından beri rica ediyorum, biz burada bu kanuna engel olmak istiyen insanlar değiliz. Bunu Coşkun Kıca arkadaşımız bilir. Ama biz Coşkun Kırca ile bir noktada mutabık değiliz. «Ne olacak geçsin efendim bir madde, parti büyük kongreleri 3 senede bir yapılsın.» o bir kelimenin içinde, bir demokrasi gider arkadaşlar. Kongrelerin iki veya üç senede bir yapılmasından, o bir cümlenin içinde demokrasi gider. Bugün burada, bu işi destekliyen arkadaşların kendi partileri içinde azınlıkta kalanların korunması için çırpınıyoruz. Dikkat etsinler, yarın en çok onlar şikâyet edecektir. Buna kolaylıkla, olur diyen ekalliyette kalacak kuvvetler bundan şikâyet edeceklerdir. Dikkatlerini bilhassa çekerim.

Binaenaleyh trajik eda ve sair terimleri yersiz bulurum. Ben bu kürsünün şerefini daima muhafaza etmişimdir, eğer bir heyecan gösteriyorsam bu heyecanım, mevzuun müsait ehemmiyetli bir mevzu olduğundan ileri gelmektedir.

Şimdi ne olacak? Buna cevap vermiyorlar. İki madde haline gelmiş. Nasıl bir komisyon sözcüsü kendi müdafaa etmek mecburiyetinde olduğu metin, 8 - 10 madde iken protokol metninin iki madde olduğundan bahsedebilir? Sözcü, ancak komisyonun metnini müdafaa edebilir. Bıraksınlar, bunun içinde mühim meseleler yok diyorlar. İl kongrelerinin, ilçe kongrelerinin iki veya üç yıl içinde olması meselesi var bunun içinde, ocaklar meselesi var bunun içinde. Bundan daha mühim birşey mi olur? Teşkilâtta çalışan arkadaşlarımız bilirler, bir memlekttte kongrelerin iki - üç yılda bir yapılmasına başladı mı, o memlekette demokrasi kaçar gider arkadaşlar, tutamazsınız, kayar elinizden.

BAŞKAN — Söz alan arkadaşlar var, Coşkun Bey, onlar da konuştuktan sonra mı konuşmak istersiniz?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Lüzum görmüyorum, komisyon olarak verilen önergelere katılıp, katılmama yetkimiz olduğuna göre cevap vermeye lüzum görmüyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Zeytinoğlu.

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, bu maddeler Siyasi Partiler Kanununun en mühim maddeleridir. Hepimiz birer partinin uzvu olarak buraya geldiğimize göre, bu maddelerin ne kadar mühim olduğunu bilenlerdeniz. Ve bunların bâzılarının, acısını da çekmiş insanlarız. Binaenaleyh, bunların üstünde bunun için duruyoruz. Sonra bu Siyasi Partiler Kanununu niçin çıkarıyoruz? Bu tedvin edilen, biraraya getirilen maddeleri dikkatle okursak, bir kısmında kendi partilerinin tüzüğüne bırakıyoruz.

Arkadaşlarım, biz partilerin kendi tüzüklerine bırakmıyalım diyemi bu Siyasi Partiler Kanununu getiriyoruz? Yoksa her partinin kendi tüzüğüne bâzı hususları, mühim hususları bırakacak olduktan sonra Siyasi Partiler Kanununa lüzum yok ki, Biz partilerin kendi bünyelerindeki tüzüklerinin hiçbir ferde, hiçbir üyeye zarar vermemesi için şu şu Siyasi Partiler Kanunu içinde bunları tedvin ediyoruz. Binaenaleyh bu mühim maddelerin böyle bir araya getirilmesine ben taraftar değilim. Bu uzun maddeleri okursak göreceğiz ki, ilçe

kongreleri, il kongreleri kendi parti tüzüklerine göre hareket ederler» diyor...

Arkadaşlar o zaman bu Siyasi Partiler Kanuna lüzum yoktur. En mühim mesele budur. Binaeneleyh, biz, ilçe kongrelerini, il kongrelerini partilerin kendi tüzüklerine bırakamayız. Bıraktığımız takdirde doğru hareket etmiş olmayız.

Bunun için hiçbir partinin kendi iç bünyesinde hiçbir üyeye her hangi bir haksızlık olmamasını temin için bu Siyasi Partiler Kanunun bu maddeleri tedvin ediliyor. Ama biz bunu bozuyor ve hepsini bir araya topluyoruz, diyoruz ki: İl kogreleri, ilçe kongreleri partilerin kendi tüzüklerine göre yapılır. O zaman Siyasi Partiler Kanun tasarısına lüzum yok arkadaşlar.

İşte ben bunun için bu maddelerin bir araya getirilmesine taraftar değilim. Her madde tedvin edilmesi ve hâttâ her maddenin kelimeleri üzerinde bile durulmalıdır. Nitekim bendeniz bu Siyasi Partiler Kanununun her maddesi içinde bâzı kelimeleri arz edeceğim. Ama, şimdi görüyorum ki, bu maddelerin hepsi bir araya toplanmış. Ne şekilde hareket edeceğimi şaşırmış bulunuyorum. Onun için arkadaşlarım bunları ayrı ayrı müzakere edelim. İl kongresi ayrı ilçe kongresi ayrı bir bölüm yapmakta ne mahzuru var? Niçin ayrı ayrı müzakereye devam etmiyelim? İl ayrıdır, ilçe ayrıdır, hepsinin ayrı ayrı hususları vardır. Onun için benim temennim bunları ayrı ayrı bölümlerde ve hakikaten kelimeler üzerinde durarak müzakere yapmayı çok faydalı bulurum. Aksi takdirde bu şekilde uzun ve bir araya getirilmiş partiler arası kabul edilen maddeyi, kabul ettiğimiz takdirde partiler kendi tüzüklerine göre ilçe ve il kongrelerini yapmış oluyorlar. Olmaz arkadaşlarım. Biz partilerin tüzüklerinin burada esasını koyuyoruz. Partilerin tüzüklerinden daha iyi bir maddeyi Siyasi Partiler Kanunu içinde tedvin ediyoruz ki, Siyasi Partiler kendi tüzüklerini buna göre uydursunlar, partileri içinde hiçbir üye haksızlığa mâruz kalmasın. Hepimiz bu kanunun esasındaı hâkimler kurulunu istemedik mi? Hâttâ her hususta hâkimlerin bu işlere bakmasını istemedik mi? Ama mümkün görmedik, kabul etmedik. Ama hiç olmazsa en mühim maddeler olan ilçe ve il kongrelerini partilerin kendi tüzüklerine bırakmıyalım arkadaşlar, Siyasi Partiler Kanunu içinde ayrı ayrı tedvin edelim. Bunlar her parti için faydalı maddelerdir. Bu hususu arz ederim.

BAŞKAN — Efendim yeterlik önergesi var.

Yüksek Başkanlığa

Yeterliğin oya sunulmasını saygı ile arz ederim.

Ordu
Ferda Güley

BAŞKAN — Yeterliği oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi Geçici Komisyon sözcüsünün takririni okutup oyunuza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının ikinci kısmının, 4 ve 5 nci bölümlerinin bir tek bölüm haline getirilmesi için bir önerge verilmiş bulunduğundan söz konusu 4 ve 5 nci bölümlerin bir arada görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, 4 ve 5 nci bölümleri bu şekilde ikisini birlikte görüşeceğiz. Söz alan arkadaşlarımız her iki bölümdeki maddeler üzerindeki görüşlerini ve değiştirge önergelerini vermelidirler. Arz edebildim değil mi efendim? 4 ve 5 nci bölümleri birleştiriyoruz. Her iki bölüm üzerindeki maddelere dair çıkıp görüşeceksiniz. önergeleri de ona göre hazırlayın.

Şimdi sıraya göre teker teker söz vereceğim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Reis Bey, müsaade buyurursanız, aradaki farkları izah etmek bakımından bir açıklama gerekiyor. Müsaade ederseniz izah edeyim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, müsaade buyurursanız elde bulunan partiler arası protokol gereğince hazırlanan takrirlere komisyonun aynen katıldığını belirttikten sonra, geçici komisyonun metni ile komisyonun şimdi katıldığı bu takrirler arasındaki bellibaşlı farkları kısaca izah edeyim.

Geçici komisyon metninin 17 nci maddesinin iki ve üçüncü fıkralarında ilçe kongrelerince il kongresi için seçilecek delegelerin sayısının tesbiti hakkında bâzı teferruatlı hükümler sevk edilmiştir. Partiler arası müzakereler sırasında görülmüştür ki, aşağı - yukarı her partide bu konu esasen hassasiyetle mütalâa edilmiş ve delege seçimine mütaallik yönetmeliklerde, değişik sistemlerde de olsa, bu konu suiistimalleri önleyici bir şekilde esasen tanzim edilmiştir. Binaenaleyh, bu bakımdan âmme nizamı mülâhazalariyle herhangi bir tedbiri kanunla ve ayrıca, muayyen bir formüle bağlanmak suretiyle almak lüzumlu görülmemiş ve bunlar maddeden, metinden çıkarılmıştır.

İl disiplin organı hakkındaki maddede yer alan teferruata da esasen merkez disiplin organının hangi konularda görevli olduğu hususundaki madde, ki bu evvelce Yüce Meclisce de kabul edilmiş bulunuyordu, çıkarılmış olduğundan o madde ile ilişkin olarak tanzim edilmiş olan 19 ncu mtddedeki teferruat da çıkarılmış ve il disiplin organına mütaallik çok genel hükümler tek bir madde içinde tanzim edilmiştir. Sadece il disiplin organı hakkında partiler arası takrirde belirtilen tek husus, il disiplin organının üye sayısının parti tüzüğünde gösterilmesi mecburiyetinden ve bunun diğer organlar gibi il kongresince nasıl seçileceğinin de parti tüzüğünde gösterilmesi mecburiyetinin yaz'ından ibarettir. Her parti tabii kendi tüzüğünde bu hususu istediği gibi tanzim etmekte serbest olacaktır. İl başkanına mütaallik hükümler de daha basitleştirilmek suretiyle yine yeni 15 nci maddede mütalâa edilmektedir.

İlçe teşkilâtı hakkında 21 nci maddede yer alan husus da aşağı - yukarı aynen muhafaza edilmiş fakat ilçe yönetim organı ve ilçe disiplin organına mütaallik maddeler tek madde halinde birleştirilmiştir. Muhtevası itibariyle partiler arası protokolde yer alan maddeyle geçici komisyon metnindeki madde arasında büyük bir fark mevcut değildir.

25 nci madde, muhtarlık bölgesindeki parti işlerine yani ocak, bucak meselesine mütaalliktir. Bu konu daha önce esasen Yüce Meclis'te beşinci madde vesilesiyle geniş ölçüde müzakere edilmişti ve 25 nci maddenin tadiline mütaallik Partiler arası önergesi bu vesileyle tarafımdan, komisyonun müspet katılma görüşü ile birlikte, Yüce Meclise arz ve izah edilmişti. Bu madde ehemmiyetine binaen ayrı bir madde olarak kalmaktadır. Tekrar ocak, bucak meselesinin partiler arası anlaşmada nasıl tanzim edildiğini - ki komisyon buna katılmaktadır - tekrar izaha lüzum görmüyorum. 5 nci madde dolayısiyle esasen bu husus en geniş bir şekilde zabıtlara da intikal etmiş bulunmaktadır efendim. Şimdiki halde komisyonun ilk vereceği takrir, 17, 18, 19 ve 20 nci maddelerin birleştirilmek suretiyle ve «il teşkilâtı» matlabı altında, yeni 15 nci madde olarak mütalâasıdır.. Bu takrir elimizde bulunan protokolde vardır. Müsaade buyurursanız bendeniz tekrar okuyayım:

«İl Teşkilâtı

Madde 15. — 1. İl kongresi sayısı binden fazla olmamak üzere parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden kurulur. İl başkaniyle il yönetim ve disiplin organları üyeleri il kongresinin tabiî üyeleridir.

İl kongresi, genel kongrenin toplanma aralıklarına göre toplanır.

2. İl yönetim organı il başkanının başkanlığında olmak üzere parti tüzüğünün göstereceği sayıda 7 ilâ 15 üyeden kurulur. İl yönetim organının il kongresince nasıl seçileceği, merkez yönetim organının ne gibi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim organının nasıl kurulacağı parti tüzüğünde gösterilir. İl yönetim organı üyeliklerinin salt çoğunluğu boşalma ile kaybolursa bu organ ortadan kalkmış olur ve yerine geçici yönetim organı kurulur.

3. İl teşkilâtının diğer organları il başkanı ile, il disiplin organlarıdır. Bunların il kongresince nasıl seçileceği ve il disiplin organının üye sayısı parti tüzüğünde gösterilir,

4. Bu maddede yazılı organların görev ve yetkileri parti tüzüğünde belirtilir.»

İlçe teşkilâtına mütaallik madde de ayynen buna mütenazır olarak düzenlenmiştir efendim.

BAŞKAN — Komisyon her iki bölüm üzerindeki izahatını verdi.

Sayın Zeytinoğlu, buyurun.

RUHİ SOYER (Niğde) — Söz alanların sırasını okur musunuz?

BAŞKAN — Söz sırasını okuyayım efendim. İki bölüme göre tanzim edilmiştir. Bir dakikanızı rica edeceğim Sayın Zeytinoğlu.

Aziz Zeytinoğlu, Nihat Diler, Talât Oğuz, Ahmet Üstün, Reşit Ülker, İhsan Kabadayı, Ruhi Soyer, Sadettin Bilgiç, Ferda Güley, Nazmi Özoğul, Kâzım Arar, Alp Doğan Şen, Ahmet Bilgin, Yusuf Ulusoy, İhsan Önal, Nurettin Bulak, Şahabettin Orhon, Mustafa Kaptan, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Muslihittin Gürer ve Sadrettin Çanga.

Buyurun Sayın Zeytinoğlu.

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, bu 4 ncü bölüm, il kongresini, 5 nci bölüm de ilçe kongrelerini izah etmektedir. Şimdi il kongrelerinde hepsini bir maddede toplamaktadırlar. Ama bizim Geçici Komisyonumuzun maddeleri ayrı ayrıdır. Ben bu bir yerde toplanmasına esas itibariyle muhalif olduğum için Komisyonun getirdiği şekildeki maddeler üzerinde aksak gördüğüm hususları arz edeceğim.

Arkadaşlarım, evvelâ «İl kongresi sayısı 400 den fazla olmak üzere parti tüzüğüne göre ilçe kongresince gizli ovla seçilen delegelerden kurulur» diyor. Şimdi bu il kongresi 400 e nazaran bence azdır. İl kongresi için bu 400 sayısı azdır. Bunu 1 000 e çıkarmak, evvelâ 1 000 den fazla olmamak kaydı ile 1 000 e kadar her il kendi bünyesine göre delege adedini seçebilmelidir. Binaenaleyh 400 değil de evvelâ bu adedin 1 000 olmasını arz ve teklif ediyorum.

İkincisi, il kongresinde şu 17 nci maddeye göre gördüğüm aksak hususlardan birisi de il kongrelerindeki uzuvları burada sayıyor, diyor ki : «Yönetim kurulu ve disiplin kurulu» zaten il kongrelerinde ondan sonra bir de ne kalıyor? Malî denetim kalıyor. Binaenaleyh, malî denetimi ayrı bir bölüme alacağımıza, mademki bu maddede il kongrelerinin uzuvları olan yönetim kurulunu ve disiplin kurulunu zikrediyor, malî denetim kurulunu da zikretmek suretiyle burada açıldığı zaman, bu maddede il kongrelerinin vazifelerinin hepsini zikretmiş olmamız lâzım.

Eğer ayrı bölümleri alacaksak malî denetimi aldığımız gibi neye disiplin kurulunu almıyoruz, neye yönetim kurulunu almıyoruz ayrı bölümlere? Mademki bu bölümde il kongresinde yönetim kurulunu alıyoruz, disiplin kurulunu alıyoruz, geriye kalan malî denetimi de alalım, hiç olmazsa il kongresi olduğu zaman, bir maddeyi açtığımız zaman hangi uzuvları seçeceğimizi bilelim. Binaenaleyh ayrı ayrı fasıllara girmeye lüzum yok benim kanaatimce... İkinci mesele de budur.

Ondan sonra bir de bu kongrelerde tabiî üyeleri zikrediyoruz, diyoruz ki; «Yönetim kurulları, disiplin kurulları ve malî denetim kurulları, yani bir evvelki kongrede seçilen heyetler bu kongrenin tabiî üyesidir». Tabî üyesi ama arkadaşlarım kongrelerde aksak taraflarını görüyoruz. Oya katılmak şartiyle tabiî üye olmalıdırlar. Halbuki bugünkü tüzüklerimiz bir evvelki kongrede seçilen bu heyetlere tabiî üye diyor. Tabiî üvelik vasfından istifade eden bir evvelki heyetler, kongrenin içine karışarak âdeta oyları aksi istikametlere kendi lehlerine çevirmek hakkını haiz oluyorlar. Oya katılıyorlar yani. Evet, tabiî üyesi olsun'ar, dinlemek hakkıdır. Dinledikten sonra da bir başkanın çıkıp cevap vermek hakkıdır. Ama oya katılmak şartiyle. Oya katıldıkları takdirde 9 tane yönetim kurulu bilmem kaç tane denetim kurulu, bilmem kaç tane disiplin kurulu dağılıyorlar kongre içerisine, kendi lehlerine. Belki bir suiistimal var, belki haksızlıklar var ama, bunların müdafaasını yaparken kendi lehlerine el kaldırıyorlar. Hem hâkim, hem savcı olur mu arkadaşlarım? Buradaki bu madde de (Tabiî üyesidir) kelimelerinden evvel (Katılmamak şartiyle tabiî üyesidir) demek lâzımdır, benim kanaatimce. Bu çok mühim bir meseledir. Bu 17 nci maddede arz edeceğim husus budur.

17 nci maddeyi bu şekilde tedvin ettikten sonra 18 nci maddeye lüzum kalmıyor. 18 nci maddenin de bu tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ediyorum. Bundan sonra yine ile ait disiplin organlarını bu bir madde içinde tedvin ettiğimize göre, o zaman 19 ncu ve disiplin organına aidolan bu maddenin de tasarıdan çıkarılması gerekiyor. Çünkü bir madde il kongrelerinin organlarını tesbit etmiş oluyoruz. 19 ncu maddenin de çıkarılması icabediyor. Zaten bu 17 nci madde il başkanı seçiminde de bahsettiğime göre il başkanının bu kongrelerde seçimine aidolan bu 20 nci maddeyi de çıkarmak icabeder. Bu şekilde 4 ncü bölüm bitmiş oluyor.

5 nci bölüme geçiyoruz. 21 nci maddede yine ilçe kongrelerinde arz ettim, ilçe gibi kongrelerdeki organlardan bahsediyor ve bu organlarda oya katılmak şartı yok. Bu çok mühim arkadaşlar. Bu ciheti bilhassa arz ederim. Oya katıl-

masınlar. Evet tabiî üyesidirler, gelsinler kongreyi dinlesinler, cevaplarını versinler ama kendi lehlerine veya aleyhlerine bir teklife karşı da bu heyet oya katılırsa bu doğru olmaz, kanaatindeyim. Bu 5 nci bölümdeki 21 nci maddede ilçe kongrelerinde bu oya katılmamak şartının konmasını arz ve teklif ediyorum. Yine bu 5 nci bölümün başında 21 nci maddede diğerlerinde 4 ncü bölüm falan dendiği halde Hükümetin teklifinde de 5 nci bölüm olduğu halde Geçici Komisyon bu kısımda 4 ncü bölümü çıkarmış oluyor. Halbuki bu bölümler ilçe kongresi ile il kongrelerini ayırdetmek bakımından daha doğru olacağı kanaatini arz ettiğim için, 5 nci bölümde, 4 ncü bölümde olduğu gibi, il teşkilâtı yerine ilçe teşkilâtı kelimelerinin konmasının yerinde olacağı kanaatindeyim.

Sonra 25 nci maddede arkadaşlarım, (Parti görevlisi) diyor, muhtarlıklarda, köylerde görevli... Bizde görevli deyince hatırımıza polis görevlisi geliyor. Sanki bütün kanundaki maddeler tam kelimesi kelimesine Türüçe imiş gibi, buradaki temsilciyi görevliye çevirmeyi ben doğru bulmuyorum. Binaenaleyh, görevli deyince bizim hatırımıza polis görevlisi, jandarma görevlisi gibi hususlar gelir. Onun için bu görevli kelimelerinin temsilci olarak değiştirilmesi çok yerinde olur kanaatindeyim.

Benim bu 4 ncü ve 5 nci bölümler üzerindeki mâruzatım bundan ibarettir. Bu hususlara ait takrirlerimi de takdim ediyorum. Kabulünü arz ve istirham ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Diler.

NİHAT DİLER (Erzurum) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım; protokolün değiştirilmesiyle ilçe ve il teşkilâtı bir bölüm halinde birleştirilmiş, partilerin tâbir caizse, nesiçleri de bir nevi kanunun hükümleri altına alınmıştır. Partilerin tarifi yapılırken partilerin «Devlet ve toplum düzeni ve kamu faaliyetleri hakkında seçim yoliyle halkı temsil eden teşekküllerdir» diye umumiyet itibariyle tarifi yapılmıştır. Toplum ve Devlet düzeni, kamu faaliyetleri hakkında fikir beyan eden ve milleti temsil eden, memlekete hizmet eden bir siyasi teşekkül, kendi bünvesi içinde eğer ilçe teşkilâtını kuracak kadar demokratik kaideleri seçemezse veya demokratik metotlar içinde hareket edemezse, sizi temin ederim ki, bu siyasi teşekkül memleketin var oluşu ve yok oluşu üzerinde karar almaya sahibi salâhiyet değildir. Yani kısıtlıdır, böyle bir siyasi teşekküle memleketin hayatiyetine taallûk eden bir idareyi terk etmek günah olur.

Bununla şunu demek istiyorum. Bu maddeler tamamen partilerin içtüzüğü ile halledilmesi lâzımgelen maddelerdir.

Sayın Komisyon Sözcüsü yine buraya gelip diyecekler ki, «Efendim, eğer biz ilçe ve il kongrelerine gelecek delege adedlerini ve vasıflarını kanunen evvelden tâyin etmezsek, bu takdirde partiler bu duruma hâkim olamıyacaklardır, bunun neticesinde antidemokratik bâzı topluluklar meydana gelecektir. Bundan demokrasi namına bir fayda değil, zarar göreceğiz...» Ben de şunu arz edeyim; demokrasinin fazilet olmasının sebebi, ihtiyar ve iradenin hasbi olarak zilleti değil, fazileti seçmekte sivasi teşekkülere bir ihtiyar alanının tanınmasiyle mümkündür. Esas itibariyle cezanın, hukukun ve siyasi mesuliyetin esası, ihtiyar ve iradeye dayanır. Eğer bir siyasi teşekkül, arz ettiğim gibi, kendi ilçe kongresini kurarken, kendi ile kongresini teşkil ederken demokratik usul ve kaideleri ihtiyar edemiyorsa, bu sivasi teşekkülü memleketin dâva ve meselelerini deruhde edecek şekilde kendilerine bir mesuliyet verdiğimiz takdirde bunu başaracağına peşinen inanmamız icabeder.

İşte bu haliyle âdeta partileri topyekûn vücutları bakımından, organları bakımından, dokuları bakımından ve yine hücreleri bakımından kanunun vesayeti altına sokmak gibi bir neticeye ulaşmış oluyoruz. Partilerin irade ve ihtiyarını ortadan kaldırmış oluyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, biz demokrasiyi yukarıdan aşağı bir şekilde kabul etmişiz. Demokrasiyi yukarıdan aşağı yani büyük Devlet adamlarının yetişmesi neticesinde onların vermiş olduğu bir atıfet olarak gördüğümüz için ihtiyar ve iradevi kullanma imkânını eğer partilerin elinden alır, kanunların vesayeti altına partileri her yönü bakımından koyarsak, biz bu demokrasiden bir fayda elde edemeyiz. Bu gibi küçük şeylerin partilerin tüzüklerine terk edilmesi lâzımdır. Partiler yavaş yavaş kendi bünyeleri içinde ihtiyarlarını iyiyi kötüden tercih etmek suretiyle antidemokratik hususları ayırdetmek ve demokratik olanı ve iyi olanı tercih etmek suretiyle, ihtiyar alanlarında bir inkişaf olacaktır. Bu yavaş ya-

vaş bir gelişme ile mümkün olacak ve partilerimize bir ekzersiz imkânı bahşedilecektir. Bunun neticesinde de parti iç bünyesi bakımından kendisinin içinde olan menfi engelleri aşmış olacak ve müspet yolda kendi bünyesi içinde bir kemâle ulaşmış olacak, kemale ulaşmış olan bir siyasi teşekküle de memleketin bütün meselelerini tam bir emniyetle terk etmek imkânı hâsıl olacaktır. Eğer kendi bünyesi içerisinde kendi kendisiyle mücadele edemezse bir siyasi teşekkül, bir ilçe kongresini demokratik usul ve metotlar içinde arz ettiğim şekilde yapamazsa ve yine bir il kongresini yapmazsa memleket için harb ve sulh ilân etmesine ve memleketin iktisadi iş, siyasi meseleleri üzerinde müspet karar almasına bu partileri lâyık göremiyoruz demektir.

İşte bu bakımdan bu topyekûn bir tüzük mevzuudur. Yine bütün neticeleri, organları ve vücutları itibariyle partileri muayyen bir strüktüre tabi tuttuğumuz takdirde bir tip partilinin meydana gelmesine sebebolacağız. Esasen bugün siyasi teşekküllerimizin tüzük ve programlarını tetkik ettiğimiz zaman, biribirlerinden pek farklı fikir sahibi olmadıklarını göreceğiz. Bunun neticesinde de, şekilleri ve fikirleri de ayrı olacaktır. O zaman bir iktidar değişikliği vukubulunca herkes samimiyetsiz bir hareket neticesinde iktidarın değiştiğini kabul edecek ve efkârı umumiyenin içinde samimiyetsiz bir durum hâsıl olacaktır. İşte demokraside sen ben dâvasının ortaya çıkmasının sebeplerinden biri de aynı tip siyasi teşekküllerin memleketimizin bünyesinde yer almasıdır. Eğer biz kanunun hâkimiyetini partilerin ihtiyar ve iradelerini ortadan kaldırıp nesiçlerine kadar müdahale etme cihetine gidersek böyle bir tip partinin meydana gelmesine sebebolacağız. Demokrasi de sen ve ben kavgasından uzaklaşmıyacak, efkârı umumiye böyle sen ve ben kavgalarının içinde bocalayıp kalacaktır.

İkinci husus aziz arkadaşlarım 25 nci maddedir. 25 nci madde komisyonca değiştirilmiştir.

Evvelce 5 nci madde üzerinde de münakâşalar oldu, komisyon bu münakâşaların ışığı altında ve partiler arası protokole dayanarak bir değişiklik yapmış bulunmaktadır. Genc köy ve mahallelerde, partilerin teşkilât kurma imkânlarını kısmen kısıtlanmış bulunmaktadır.

Demokrasi, arz ettiğim gibi, memleketimizde yukarıdan aşağıya, büyük Devlet adamlarının bir lûtuf ve atıfeti olarak memleketimize girmiş bulunmaktadır. Eğer biz demokrasiyi köylü tabakası içinde, tam mânasiyle yerleştirmez, mahallelerde yaşıyan halk tabakalarına demokrasiyi aşılamazsak demokrasinin aydınlığını, demokrasinin faziletini bir tarafa atmış olacağız, onlar yetişmediği müddetçe Meclisler üzerindeki murakabe imkânı ortadan kalkacaktır. Bu suretle demokrasi ayaksız bir baş vaziyetine gelecektir. Bu hususta Sayın Nurettin Ardıçoğlu güzel bir konuşma yaptılar ve dediler ki, «Eğer biz köylerde ocak ve bucak teşkilâtlarının kurulmasını sağlasak bu takdirde aile münasebetlerini kamçılamış olacağız. Partilerin bünyelerini müşahede ettiğimiz zaman, köylerde bir partiye giren bir aile o partinin fikirlerine inandığı için değil, sadece karşısındaki aileye karşı bir rekabet duyduğu için girmiş bulunmaktadır. İşte bunu tahrik edeceğiz, bunun neticesinde birtakım ayrılıklar ve münaferetler memleketin bünyesinde hâsıl olacak. Bu durumun önüne geçmek için. Ocak ve bucak teşkilâtlarının kurulmaması lâzımdır.

Ben de diyorum ki, bunda bir hakikat hissesi vardır. Demokrasi bir fazilet rejimidir. Eğer parti bünyesinde, partilerin üst kademesinde vazife alanlar hakikaten demokrasiyi bir fazilet rejimi kabul edip onun icaplarına göre memleketin yüksek menfaatlerini her şeyin üstünde mütalâa ederlerse yukarıdan aşağıya olan tesir, köylerde de kendisini hissettirecektir ve ocak ve bucak başkanlarının yapmış olduğu menfi hareketler artık memleket bünyesinde menfi tesirini gösteremiyecektir. Yok eğer, partilerin üst kademelerinde bulunan kimseler kendi mevki ve menfaatlerini her şeyin üstünde görür, ona göre hareket ederlerse tefrika burada başlar, ve bu tefrika ta köylere ve mahallelere kadar gider. Bunun günahı köy ve mahallelerdeki kimseleri değil, teşkilâtın köy ve mahallelere teşmil edilmesinde değil, bu günah her şeyden evvel partilerin üst kademesinde vazife almış olanların menfi hareketlerindedir.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, esasen komisyonun yapmış olduğu değişiklikte tabelâ asma imkânını verecektir. Yani köyde parti görevlileri kendi partilerini temsilen bir tabelâ asmak imkânını bulacaklardır. Bilmiyorum, Sa-

yın Ruhi Soyer Bey şimdi buradalar mı? Sadettin Bilgiç arkadaşımız bir konuşma yaptılar ve dediler ki; «öğretim görevlileri kendi köylerinde kendi partilerinin temsil edildiğine dair tabelâ asma imkânını haizdir.» dediler. Komisyon Başkanı da kalktı, bu konuşmaları tasvibetti ve dediler ki; «Hakikaten Sayın Bilgiç'in bu sözlerine ilâve edecek bir cihetimiz yoktur, tam ve kâmil şekilde cevap verdiler.» O halde bu tasarı tabelâ asmak imkânını veriyor. Tabelâ asma imkânı verince niçin ocak ve bucak teşkilâtının kurulmasına imkân verilmemektedir? Bu, demokrasinin en mühim vasfı olan bir mektep hususiyetini tam mânasiyle ortadan kaldıracaktır. Demokrasinin en üstün hususiyetlerinden biri mektep oluşudur, okul oluşudur. Vatandaşlar orada tahsil görüyorlar. Bilmedikleri şeyleri partilerin karşılıklı müzakere ve münakaşalarının neticesinde öğreniyorlar, kendi bilgilerini yükseltiyorlar.

İşte aziz ve muhterem arkadaşlarım, yine bu 25 nci madde Anayasanın küllî ve şümullü partilerin teşkilâtlanmasına imkân vermediği için Anayasaya aykırıdır.

Ben, 4 ve 5 nci bölümde yer alan maddelerin partilerin tamamen iç bünyelerini ilgilendiren, onların ihtiyar ve iradeleriyle ilgili hükümleri ihtiva eden, maddeler olduğu kanaatindeyim. Bunların, partilerin içtüzüklerine bırakılması daha doğrudur. Birisine göre üstün kıstas olan bir husus, diğerine göre değişmektedir. Bunun ilerde tatbikatı mevzuubahsolduğu zaman, ne kadar menfi neticeler meydana çıkacağını sayın komisyon sözcüsü de görecektir. Ve o zaman diyecektir ki, keşke ben bu maddeyi ele almasaydım. Nitekim bu kanunun müdafaası sırasında Anayasaya uygunluğunu kendileri müdafaa etmişlerdi. Biraz aradan zaman geçince bir kısım maddeleri kendisi rahatlıkla bu kanun bünyesinden çıkartmak lüzumunu hissetti. Yine aradan bir zaman geçince ben eminim ki, bu maddelerin büyük bir kısmını da, kendisi mahzurlarını görmek suretiyle, bu kanunun içerisinden çıkarmak lüzumunu hissedecektir. Çünkü bir parti kendi bünyesi içinde hakkı, adaleti ve demokrasi prensiplerini tecelli ettirmediği takdirde o memleket siyasi rüşte vasıl olduğunu ispat edemiyecek, siyasi bakımdan reşidolmıyan bir parti de hiçbir zaman Devlet, toplum ve kamu faaliyetleri hakkında isabetli bir karar almak imkânına sahibolamıyacaktır. Kanunun bu maddeleri ile partilerin resmen mahcur bir vaziyette olduğunu ilân ediyoruz. Onun için Anayasaya aykırıdır. Bu iki maddenin kaldırılması için bir önerge vereceğim, kabulünü istirham ederim. 25 nci maddenin de «ocak ve bucak teşkilâtlarının kurulması yolunda» tadili şeklinde bir önerge vereceğim. Kabulünü arz ve istirham ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Talât Oğuz, yok mu efendim? Sayın Ahmet Üstün. Buyurun Sayın Üstün.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Efendim, benim ikinci kısmın bölümlerinde, partilerin içişlerine taallûk eden maddelerin tasarıdan çıkarılması hakkındaki teklifimi, hatırlarsınız, Yüksek Heyetiniz reddetti. Reddedildiğine göre, hiç olmazsa bu maddeler üzerinde biraz daha parti teşkilâtını aşağıdan yukarıya murakabe edebilmek partilerin murakabesini tesirli hale getirmek için bütün partileri aynı adedde delege toplamak mecburiyetinden kurtarmak ve burada konmuş olan tavanın kaldırılmasının isabetli olacağı kanaatiyle söz aldım.

Hakikaten partilerarası komisyonda bu maddelerde büyük bir değişiklik yapılmış ve büyük mahzurlar büyük çapta giderilmiş. Bu da göstermektedir ki, bâzı maddelerin tasarıdan çıkarılmış olması ve bâzı maddelerin de birleştirilmesi ve yine mevcut maddelerin büyük değişikliklere uğraması göstermektedir ki, bizim görüş ve fikirlerimiz yersiz değildir, haksız değildir.

Sonra ilçe kongrelerine katılacak delege adedi 600 e çıkarılmıştır. İl kongreleri için bu miktar bine yükseltilmiştir. Bu suretle partililerin kendi kademelerinde söz sahibi olmaları ve üst kademeleri denetleme imkânları biraz daha geniş çapta sağlanmış bulunuyor. İlçe kongrelerinin tavan olarak niçin 600 delege olarak tesbit edildiğini öğrenmek istedim ve sayın sözcüden de sordum. Türkiye'de en büyük merkez ilçeleri İstanbul'da, Ankara'da ve İzmir'de mevcuttur. Burada partilerin, aldıkları oy miktarı malûmdur. Alınan bu oy miktarına göre 600 den fazla zaten delege getirmeleri mümkün değildir, buyurdular. Ankara'dan misal arz

edeyim. En büyük ilçemiz Çankaya ilçesidir. Bizim tüzüğümüze göre 1 200 delege ile toplanır. Ama Ankara il kongremiz 800 den aşağı delegeden aşağı delege adedi ile de toplanmaktadır. Bu delegeler içinde tüzüğümüze göre kurulmuş olan yardımcı kuruluşlardan, gençlik kolları, kadın kollarının yönetim kurulları da tabiî delegedir. Böyle olduğu halde il kongremiz 800 delege ile toplanır, ama Çankaya kongremiz 1 200 delege ile toplanır. İl kongremizi, 1 000 delege ile toplanmak imkânının sağlarken, ocak bucak teşkilâtı olmadığına göre bütün partililerin geniş çapta fikirlerini ifade edebilmeleri, murakabe vazifesini yapabilmelerinin yeri ilçe kongreleri olduğundan, ilçe kongresinin kısıtlanmasını mahzurlu görmekteyim. Onun için bunu partilerin kendi yetkili organlarına, yani tüzüklerine bırakırsak daha isabetli olur.

Hayret ediyorum, memleketin idaresinde söz sahibi olan, partilerin sevk ve idarecilerine niçin bu kadar güvensizlik duyuyoruz? Başka maddelerde sonsuz güvenimiz var, onlara mebus tâyin etme hakkını veriyoruz. Ama kongrelere falân gelince, partilerin murakabe vazifesi, söz sahibi olma hususlarına gelince, bunu genel merkezler, kendi kuruluşları, yetkili organları isabetle halledemez, işi çığırından çıkarır diyoruz, endişe duyuyoruz ve burada bir tezat içinde olduğumuz görülüyor.

Tamamen tasarıdan çıkarılmadığına göre bu maddeler, benim takrirlerim var. İl kongreleri için tesbit edilen delege ve ilçe kongreleri için tesbit edilen delege adedlerinin tesbitini, seçiliş şekillerini, usullerini doğrudan doğruya parti tüzüklerine bırakalım ve burada bir tavan tesbit etmiyelim.

Sayın sözcüden şu hususları da bilhassa rica ediyorum; (ilçe kongresi, ilçe çevresindeki köy ve mahalle muhtarlıkları bölgelerinde partiye kayıtlı üyelerin parti tüzüğüyle düzenlenen şekilde seçtikleri, sayısı şu kadar delegelerden) deniyor. Kayıtlı sözü var. Şimdi seçilen delegeler mi kayıtlı üyelerden olacaktır, kütükte kayıtlı üyelerden bu delegeleri seçenler mi kütükte kayıtlı üyeler olacak? Yoksa seçenler veya seçilenlerin nisbetleri munhasıran kayıtlı üyelere mi inhisar edecek? Meselâ Cumhuriyet Halk Partisinin tüzüğünde kayıtlı üyeler gelir, aralarından delege seçer ama, esas, o muhtarlık çevresinde partinin son milletvekili seçiminde aldığı oy miktarıdır. Çünkü partililerin tamamının muntazaman bir kütükte, isimlerini tesbit etmek mümkün değildir. Teşkilât bunu elbetteki yayacak durumda değildir. Bu külfeti de teşkilâta yüklemeye elbetteki hakkımız yoktur. Kendiliğinden gelip beni partiye kaydedin diyenleri sadece partiye kaydederek tutulan bir kütük vardır. Aslında onun dışında kalan partilere bağlı, daimî surette o partileri destekliyen, fikren ve reyi ile o partili olan vatandaşlar vardır.

Şimdi halen bizim tüzüğünmüzde yer alan o muhtarlık çevresinde partinin son milletvekili seçiminde almış olduğu oy esasına göre midir. Bu delegelerin tesbiti, yoksa munhasıran partiye kayıtlı üye sayısına göre mi olacaktır?

Nihayet sayın sözcüden şu hususu da rica ediyorum: İl kongrelerini büyük değişiklikle 1 000 delege ile toplanır hale getirdikten sonra, asıl partililerin bir araya gelmesini mümkün kılan ilçe kongrelerini niçin bu kadar daraltıyoruz? Ne mahzur görüyoruz? Partiler kendi yetkili organları tarafından bu adedleri tesbit etsinler. Niçin endişe ediyoruz? Veya Türkiye'de yalnız üç ilçede dahi olsa, bu ilçelerin de diğer ilçeler gibi partilerini destekliyen, partilerine rey veren vatandaşları o nisbette orada temsil etmek kongrede toplamak hakkını niçin göz önünde bulundurmuyoruz?

Rica ediyorum, il kongrelerinin de delege adedi mutlaka bir tavan'a tesbit edilecekse bunu da bin olarak tesbit edelim. Nihayet tüzüklerde tesbit edilecektir bu ve bir kıstasla delege seçilecektir. Türkiye'de üç ilçemiz bin veya sekizyüz delege toplanır. Diğer ilçelerde ona muvazi olarak yüzelli ikiyüz, üçyüz dörtyüzle toplanır. Hiçbir mahzur görmem bu hususların da sayın sözcü tarafından cevaplandırılmasını rica ediyorum.

Sonra vatandaşların bu ilçe kongrelerinin daha geniş ölçüde yapılmasının mahzurlarını partilerin teşkilâtları maddesi görüşülürken sayın sözcü vatandaşların siyaset adamları tarafından memleket aleyhine teşvik edildiklerini ve demokrasinin bu sebeple çığırından çıktığını bu gibi mahzurlarla ocak ve bucak teşkilâtlarının kurulmamasını savundular. Bence

bu mahzurlar sade vatandaşlardan gelmemektedir, biraz öncede gördük, bu kusurları kendimizde arıyalım. Memleket idaresinde kendimiz yetkiliyiz iddiasında olan insanlar olarak kendimizi ıslah edersek, ocak bucak teşkilâtları dahi kurulsa hiçbir mahzur düşünülemez.

O madde görüşülürken dendi ki, maddesi gelince görüşülecek, parti tüzükleri şayet öngörmüşse muhtarlık bölgesindeki parti işlerini yürütmek için bir parti görevlisi kabul edilmiştir. Parti adına o bölgede o köyde o muhtarlık çevresinde o görevli temsilci vasıtası ile partiler görüşlerini ifade edeceklerdir, partilileri bir araya getirerek toplantı yapacaklardır, delegelerini seçeceklerdir.

Demin Sayın Diler konuşurken, bu temsilci isterse kendi köyünde, kendi muhtarlığında oraya bir de partisinin tabelâsının asılacağını ifade etti. Ben bu konuşmayı takibetmedim. O halde ocak bucak teşkilâtları kurulmuş oluyor. Bu hususun da açıklanmasında fayda görürüm.

Sayın sözcü her halde tesbit etmişlerdir. İl kongreleri için muhakkak bir tavan tesbit edilecekse delege adedinin bin olarak tesbitinde ne mahzur görüyorlar? Bunu lûtfetsinler. Ona göre iki takririm olacak. Şayet muhakkak itiraz ediyorlarsa, ben bunun lüzumuna inandığım için bu takrirlerimi vereceğim. Bu takrirlerimin desteklenmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Ülker.

RESİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, bu bölümlerde parti hayatı bakımından çok önemli hükümler yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi il ve ilçe kongrelerinin süresidir. Burada 17 nci maddede «İl kongreleri, genel kongrenin toplanma aralıklarına göre toplanır.» Gayet ince bir üslûpla yazılmış bir madde yani sene, müddet süre tasrih edilmemiş. Genel kongrenin toplanma süresi nedir? Genel kongrenin toplanma müddeti iki yıldır. Üzüntüyle ifade ediyorum, Yüce Meclis evvelâ bunu «en az iki yılda bir» diye demokratik, lojik bir metin halinde kabul etmişken, Komisyonun ısrarı üzerine «İki yılda bir» şeklini almıştır. Yani bugün Türkiye'de bir siyasi parti, bir yılda bir büyük kongre yapmak isterse yapamaz. Şimdi, orada kabul edilen hüküm buraya aktarılmaktadır. İki yılda bir il kongreleri yapılacaktır arkadaşlar. Türkiye'de demokratik bir Anayasanın emrettiği, demokrasiye uygun bir partiler kanununda böyle bir hüküm yer alması cidden üzüntü verici bir keyfiyettir. Çünkü bu iki yılda değildir, iki yıl olması, bir defa bugüne kadar Türkiye'nin tatbikatına uygun değildir. Tek parti devresindeki tatbikata uygun değildir, demokrasi kaidelerine uygun değildir, hesap verme kaidelerine uygun değildir ve iki yılda değildir aslında bu. Çünkü büyük kongreler büyük kongreyi ilgilendiren maddenin evvelinde de kabul ettiğimiz bir maddeye göre fevkalâde hallerde zorunlu kıldığı zaman daha ileriye gidebilir, bir yıl daha ileriye gidebilir. Burada da bu üç yıl olabilir. Bunu arkadaşlarımızın nasıl getirdiklerini, nasıl partiler arası protokolde yer aldığını izah etmek imkânını bendeniz bulamıyorum.

Bir parti düşünün ki, iki veya genel kongresi uzadığı için üç yıl ilçe kongresini yapmamış. Üç yıl il kongresi yapmamış. Bütün o partinin üyeleri, bunlar parti iktidarında veya parti muhalefetindedirler. Parti içindeki yapılan haksızlıklar, bir kabuk, iki senelik, üç senelik yaranın üzerinde taaffün eden bir kabuk, yara kangren olur, kemiğe kadar işler arkadaşlar kemiğe kadar işler! Halkla, milletle partinin irtibatı kesilir. Halk ile millet, millet işleri ile siyasi partinin irtibatı kesilecektir. Ve daha hazini bugüne kadar her parti tüzüğünde istediği gibi hareket ediyordu ve bu istediği gibi hareket ettiği zamanki, bendenizde bütün partilerin, muhtelif yıllardaki tüzükleri var, yüzde 95 i bir yıldır. Bunların il ve ilçe kongreleri hep bir yıl olarak yapılmıştır. Siyasi partilerin birbirlerinden renkleri, kokuları, tutumları ile elbette ki, farkı olacaktır. C. H. P., A. P. den, C. K. M. P. den farklı olacaktır. Hepsi birbirine benzer örnekte, tek tip parti yaratmak istemiyoruz. Bir parti, bir yılda bir kongre yapmak istiyecek. Hayır, bu metne göre iki veya üç yılda bir kongre yapacaktır. Bu metni burada müdafaa edemezler arkadaşlar. Reylerle de buradan çıksa bunun antidemokratik olduğunu bu Meclisteki tesçil edeceğiz, reylerle de çıkmış olsa dahi bu demokrasiyi yok eder. Azınlık haklarını biz korumaya çalışıyoruz. Bu Partiler Kanuniyle biz, partilerin merkez idare kurullarının gücünü güçlendirmeye gelmedik buraya. Biz merkez idare kurullarının karşısında olan azınlıkta kalan ve çok defa haklı, doğruyu müdafaa eden, parti içindeki azınlık-

ların hakkını müdafaa edeceğiz. Partinin içindeki azınlıklar iki veya üç yılda bir yapılan ilce ve il kongreleriyle haklarını alabilirler mi? Düşünün bir insan, bir haksızlığa uğramış diyor ki, bir sene sonra bir kongre var, sabredeyim, metanet göstereyim, bir sene sonra hakkımı kongrede alırım. Çalışırım, alırım diyor. Yine düşünün aynı insanı bir haksızlığa uğramış, zaten disiplin organlarını kabul etmiyorsunuz. Partiler mutmainmiş bu noktada. Biz mutmain olmasakta partilerin mutmain olması kâfi. Disiplin organlarında bir hayır yok. Kongre düşünüyor, üç yıl sonra bir kongre yapılacak ve üç yıl sonra ben kongrede hak müdafaa edeceğim. Çok insan vazgeçer arkadaşlar bu mücadeleden. Üç yıl sonraki bir mücadele, üç yıl sonraki bir kongre güç bırakmaz.

Ben sevgili arkadaşlarımın, muhterem arkadaşlarımın duygularına hitabediyorum. Partilerimizin içerisinde iktidarda olabiliriz, o mühim değil; muhalefette olduğumuzu düşünerek bu kanunu çıkaracağız, azınlık haklarını bu kanunda koruyacağız. Azınlıkların haklarını bu kanunla koruyabilmek için ilçe ve il kongrelerinin, yıllardan beri tek parti devrinde, çok parti devrinde yapıldığı gibi ve demokrasiye uygun olarak yılda bir yapılması zarureti vardır, arkadaşlarım.

İkinci bir noktayı arz etmek isterim, bunları arz etmek bana üzüntü veriyor.

18 nci maddede il idare kurulu, buradaki tâbiri ile il yönetim organı üyelerinin saltçoğunluğu boşalma ile kaybolursa bu organ ortadan kalkmış olur ve yerine geçici organ kurulur. Arkadaşlar, madde yedeklik müessesesi ortadan kaldırıyor. Bunun demokrasi ile ne alâkası var arkadaşlar? Yani bir il idare kurulundan salt çoğunluk eksilinceye kadar yedeklere hak tanınmıyor, yedekte bulunanlara hak tanınmıyor. Sıradan çağırılıp gel buyur denmiyor; ne oluyor? Onun yerine salt çoğunluk kaybolduğu zaman, daha üst kurul geçici kurul getiriyor. Yani Türkiye'de her şey seçimle oluyor. Meclisler seçimle kuruluyor, Cumhurbaşkanı seçimle geliyor, fakat il idare kurulunda boşluk olduğu zaman seçimsiz insanlar getiriliyor. Arkadaşlar, bu resmen parti merkezi hâkimiyetinin kurulması için getirilen açık bir destektir ve burada bu hüküm tamamen Anayasanın 57 nci maddesine ve demokrasi esaslarına aykırı bulunmaktadır.

Binaenaleyh bendeniz bu noktada da yüksek hassasiyetinizi istirham ediyorum ve oraya «yedekler kalmadığı takdirde» kelimelerinin ilâve edilmesi suretiyle yedekler tükendikten sonra eğer salt çoğunluk kaybolursa, o zaman bir zarurettir, zaruret memnuu mubah kılar. Belki de kılmaz ama hadi kıldı diyelim. Yani seçime gitmemek için - seçime de gidilebilir demokratik olarak - fakat nihayet daha hafif bir hüküm olarak o zaman merkez idare kurulunun oraya adam seçmesi.. Ne olacak bu maddeyi kabul edersek? İstifalar temin edilecek icabettiği zaman, merkez idare kurulu bu istifalarla salt çoğunluk düştükçe Türkiye'nin her tarafında demokrasiye aykırı tâyinle adamları iş başına getirecektir. Bunu söylüyorum buradan: Partilerin içinde, karşı fikirlerin yaşatılmasını temin eden bir hüküm olarak görüyorum. Eğer partinin içerisinde karşı fikirlerin yaşaması isteniyorsa ve demokrasiye inanıyorsa bunun da değiştirilmesi lâzımgelir. (Soldan «yanılıyorsun» sesi) Bendeniz o mânayı çıkaramadım. Biz bu işlerde hassasız ama belki yanılmış olabiliriz. Bu işte yanılmaktan zevk ve şeref duyarım. Mümkündür.

Muhterem arkadaşlar, nihayet burada disiplin organı yani haysiyet divanı diye söylüyoruz, bilmiyorum belki başka partilerde başka kelimeler de kullanılıyor. (Soldan «o hakem heyeti» sesi) Hakem heyeti demiyor ki, o haysiyet divanı kelimesinden çok daha hukukî bir kelime, hakem heyeti.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, metinden disiplin organı çıkarılmış vaziyette. Evvelâ komisyon, Hükümet teklifinde disiplin organı var 19 ncu maddede ve çok mühim bir şey. Evvelce de arz ettim çok mühim bir organ, parti içi nizamın kurulmasını temin edecek bir organ. Böyle bir madde getirilmiş. Komisyon bunu değiştirmiş, daha iyi bir şekle sokmuş. Fakat partilerarası komisyona gelince düşünülmüş, taşınılmış disiplin organlarının cümlesi tüzüğe bırakılmış. Arkadaşlar, bu Partiler Kanununda il kongresinin müddetini koymasanız da olabilir. Yani, âzamisini koyarsanız da, asgarisini koymasanız da olur. Bilmem merkez organının kaç kişiden olacağını koymazsanız da olur, demokrasi yıkılmaz. 5 kişi ile de olur, 15 kişi ile de olur. Ama bir Partiler Kanununda disiplin organı gibi partinin hukuk

içinde yaşamasını temin edecek, partideki ihtilâfları adalet içerisinde halledecek bir organının kabul edilmemesi başlı başına bu kanunun sakatlığıdır arkadaşlarım. Eğer bu kanunda biz bunu geçirmezsek, bu kanunu ilim adamları da, efkârı umumiye de, parti hayatını yaşıyan bütün partililer de sakat göreceklerdir. Ama bundan dolayı bâzı kimseler memnun olurlarmış. Yani «Disiplin organına biz istediğimiz kalıbı veririz, istediğimiz şekli veririz, disiplin organı isterse şöyle hareket eder, isterse böyle hareket eder, istediği adam disiplin organına verilir, istenmiyen adam disiplin organına verilmez. Bunda siyasi fayda mülâhaza ederiz» fikrinin bu kürsüden müdafaasına imkân yoktur. Bu kürsüden bu fikri müdafaa edenler ileride mahcubolacaklardır. Samimiyetle ve bilerek söylüyorum, ileride bu fikri müdafaa ettiklerinden dolayı mahçup, nadim olacaklardır.

Bir disiplin organı mutlaka tüzükte yer almalıdır ve bu organ yalnız kanun metninde - ki protokolü hiç kabul etmemiş, tüzüğe bırakmış - kanun metnindeki şekliyle de yeterli değildir. İl disiplin organı il çevresinde kayıtlı parti üyelerine ait disiplin işlerinde yetkili kılınıyor. Yine müphem, yani ortada bir fikir var, fakat müphem. Yalnız disiplin değil arkadaşlar bu disiplin organının görevi, şikâyetleri de incelemesi lâzımdır.

Evvelce de ifade ettim, her partilinin, parti fiillerinden dolayı şikâyet edeceği bir merci olması demokrasinin ve Anayasanın icabıdır. Bu hakkı tanımadığımız takdirde Türkiye'de partiler, şunun bunun elinde kalabilir ve ölebilir. İstediği adamı atar, istediği adamı satar. Biz bu kanunu niye getirdik? Keyfî hareketleri önliyelim; bazan bir tek fert demokraside binlerce, onbinlerce kişiye rağmen, doğru bir fikri söylesin söylediği zaman korunsun diye getirdik. Azınlıkların ve doğru fikirlerin korunması için getirdik. Burada bu teminat yok.

Bendeniz bunun için de bir takrir sunuyorum. Değerli yardımlarınızı rica edeceğim.

Ayrıca, 25 nci madde, ocak, bucak meselesi. Muhterem arkadaşlar, o bir madde konuşulurken kıymetli sözcümüz bunun konuşma yerinin burası olduğunu söylediler. Şimdi buraya geldik. Evvelce bu noktadaki görüşlerimi arz etmiş bulunuyorum. Demokraside, siyasi bir dernekte, herkes fikrini söyliyeceği ve reyini kullanacağı bir vasat bulmaya mecburdur. Hukuk kaidesi olarak söylüyorum. Yani bir derneğin üyesi olmak demek, o derneğin idare kurulunun seçiminde ve o derneğin meşgul olduğu konular üzerinde fikir ve rey sahibi olması ve söylemesi demektir.

Şimdi bu kanunun getirdiği sistemde ilçe kongresi var. 8 numaralı Kanuna göre - ki bir kere daha tekrar edilmesinde fayda vardır - 8 numaralı Kanuna göre, bugün tatbik edilen sistem ilçede bir ilçenin dâhilinde kayıtlı bütün parti üyeleri toplanacak. Nasıl toplanacak? Evvelâ mahallelerinde bir kahvede veya bir lokalde toplanacaklar. Hiç konuşmadan, hiçbir faaliyet göstermeden birtakım insanları makina gibi seçecekler. Bu, insan tabiatına aykırı bir fiildir, yani böyle kimseleri getirirseniz onun bunun oyuncağı olur. Bugün fiilî durum da böyledir. Nitekim tatbikatta şöyle yapılmaktadır. Bir aile bahçıvanına kadar yazılmakta, kimi nesi varsa yazılmakta yani partiyle alâkası olmasa bile, bol bol kendisine yakın olanlarını, konusunu komşusunu, partiyle bizim bildiğimiz, bizim anladığımız mânada canlı bir rabıta olarak değil de ekseriyet temin etmek için, getirip bu kayıtlara yazılmakta, onları, yani mahallede yapılan toplantıya getirmek suretiyle, onların ekseriyetiyle, yıllarca partiye hizmet etmiş insanlar ekalliyette bırakılmakta, hiçbir şey konuşulmadan, bir liste ile bazan 5 kişi 25 kişiyi seçmektedir. Çünkü gelen miktarla yetinilmekte, 5 kişi 25 kişilik ilçeye gidecek olan delegeleri seçmektedir. Bu demokrasi ile alâkası olmıyan, gayet sakîm ve parti hayatını yok edici bir fiildir. Bendeniz bu fiilî hukuki hale koymak için asgari hiç olmazsa, ocağın kabulünü. Yani toplanacağı, bir yeri olsun, bir kongresi, bir raporu, bir çalışan adamı, bir tembel adamı olsun ki, tembel adamla çalışan adamı ayırdedelim, çalışkanı ve dürüstü ilçeye gönderelim. Hangi ölçüye göre, oradaki insanları birbirinden ayırdedeceğiz de sen ilçe delegesisin, sen değilsin diyeceğiz? Yok ölçü. Bunu söyliyemezsiniz. O daha çok bağlı imiş partiye. Nereden belli bu? Hangi ölçü ile yapacaksınız? Ölçü bulunamaz ve bugün demokrasi halktan yukarı-

ya doğru geldiğine göre, biz ağacın kökünü kesmiş oluyoruz.

Arkadaşlarımın bütün fikirlerine hürmet ederim. Benim de birkaç tecrübem vardır. Belki Türkiye çapında benden çok daha tecrübesi olan arkadaşlarım burada yer almışlardır. Ama meselâ İstanbul'dan söyliyeyim, İstanbul'da köylerde ocak yoktu. Bâzı sert mıntakalarda, yani particiliğe ehemmiyet verilen mıntakalarda ehemmiyet veren mıntakalarda bir bayrak asılırdı, bir şey olurdu. Ama umumiyet itibariyle, bizim şehirde gördüğümüz ocak dediğimiz müessese köylerde mevcut değildi. Binaenaleyh ben köylerde ocak kurulup kurulmaması üzerinde kendimi yetkili hissetmiyorum. Ama şehir ve kasabalarda bugün partiyle teşkilâtın irtibatı, halkın irtibatı kaybolmuştur. Onbeş kişi düşünün, İstanbul'un Fatih ilçesinde, 300 000 nüfuslu Fatih ilçesinde onbeş kişi o mıntaka ile temas sağlıyacak. Sağlıyamaz. Ama denecek ki, işte biz buraya temsilciler getirdik. Bu temsilcilerle sağlıyalım bunu. Bendeniz bunu söylemiyorum; o temsilci olabilir, falan olabilir. Bendeniz demokrasinin taze kanından bahsediyorum arkadaşlar. Aşağıdan, halktan ileriye doğru yürüyecek taze kandan, demokrasi kanından bahsediyorum, demokrasiye ait canlılıktan bahsediyorum. Binaenaleyh cemiyetler hukuku bakımından hiç olmazsa, yani ocakta ısrar etmiyorum. Belki bu şehirlerde kabul edilir, köylerde kabul edilmez.

Değerli arkadaşlarım fikir yürütürler, ama bucağa hiç olmazsa şu esas üye gelsin fikrini söylesin, çalışanla çalışmıyan belli olsun. İlçeye göndereceği delegeyi bilerek seçsin. Binaenaleyh asgari bucağın getirilmesi lâzımdır.

Kıymetli arkadaşlarım, zamanlarınızı aldım yardım ederseniz minnettar kalırım.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, Sayın Kabadayı hakkını size verdi. Sırada Sayın İhsan Kabadayı arkadaşımız vardı, haklarını Sayın Sarıibrahimoğlu'na verdiler. Buyurun Sayın Sarıibrahimoğlu.

KEMAL SARİİBRAHİMOĞLU (Adana) — Muhterem arkadaşlarım, siyasi tarihimizin kendi görüşüme göre en hemmiyetli kanununu görüşmekte bulunuyoruz. Ve hattâ öyle bir kanun ki, dünya siyasi tarihinde de galiba bir emsali mevcut değil. Bunun üzerinde ne kadar dursak, incelesek, konuşsak azdır.

Muhterem arkadaşlarım, parti teşkilâtında yıllarca çalışarak halk içinden yetişmiş, teşkilât içinden yetişmiş bir arkadaşınız sıfatiyle bu mevzudaki görüşlerimizi Sayın Kasım Gülek'le birlikte hazırlamış bulunduğumuz teklif de Yüce Heyetinize arz etmiştik. Hükümet tasarısı bu teklife birçok noktalardan paralel olmakla beraber son derece uzun ve tüzüklerle halli muktezi olan hattâ, zamanın icaplarına göre halli muktezi olan birçok hükümleri de dercetmiş bulunmaktadır.

Yüce Heyetinize mensup gruplar ve partilerarası organın hazırlamış bulunduğu protokol ise Hükümetin getirmiş bulunduğu tasarıdan bâzı noktalarda daha tehlikeli olabilecek hükümler getirmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, fiilen müzakere, bu protokol üzerinde cereyan etmekte bulunduğuna göre, bunun üzerinde fikirlerimi arza gayret edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olduklarına ve fiilen Devleti idare edenlerin siyasi partiler ve onlara mensup şahıslar olduklarına göre, adeta Anayasanın bir parçası olan bu kanunun, Anayasanın son derece geniş hürriyet ve sosyal adalet anlayışına, sosyal Devlet anlayışına uygun olması iktiza eder.

Burada görüyoruz, sayın arkadaşım Reşit Ülker uzun senelerin tecrübesinin ve derin bir hukuk bilgisinin verdiği yetki ile meseleleri teşrih etti. Fazla uzatmamak için konuşmamı, o görüşlere, bir iki nokta hariç, iştirak etmekte olduğumu arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, bu ilçe kongreleri, il kongreleri, büyük kongreler, demokratik hayatın sathı vatanda ve siynei millette birer tatbikatıdır. Bu ne derece kısıtlanır ve ne derece uzatılırsa o derece demokratik hayat bundan müteessir olur. Zaruri hallerde parti teşkilâtlarının üst kademelerin alabilecekleri uzatma kararları hariç, o kongrelerin müddetlerinin mümkün olduğu kadar kısaltılmasında büyük faydalar mevcuttur.

Muheterem arkadaşlarım, bu partilerarası protokolda, il teşkilâtı başlıklı 15 nci maddede bize şöyle bir hüküm getirilmiştir: «İl yönetim organı üyelerinin salt çoğunluğu boşalmayla kaybolursa, bu organ ortadan kalkmış olur ve yerine geçici yönetim organı kurulur.»

Yani düpedüz merkez hâkimiyetini temin etmek maksadına mâtuf olduğu anlaşılan bu hükmün, burada yeri olmamak iktiza ederdi. Ne olacak, bir il veya ilçe idare heyeti, şu veya bu şekilde inhilâl ettirilip yerine istenen kişilerden müteşekkil bir heyet teşkil edilebilecek, demektir. Neden partilerin parlâmentosu olan kongrelerin, seçmiş bulunduğu kimselerin yedek olarak kabul edilip, boşalan yerlere alınmasından kaçınılır? Bunu anlamak, bunu izah etmek ve bunun demokratik anlayışa uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Bilâkis tehlikelidir ve bundan sonra gelen bilhassa yedinci bölümde münakaşası yapılacak olan anlayış ve zihniyetle birarada mütalâa edildiği takdirde, düpedüz bunun bir merkeziyetçiliği takviye maksadiyle ortaya getirildiği anlaşılır.

Muhterem arkadaşlarım, dediğim gibi, bu kanun âdeta Anayasanın bir parçası, bir bölümü durumunda olduğu için, mahiyeten böyle bulunduğu için, Anayasadaki hak, hürriyet ve demokratik nizam anlayışına paralel bir anlayış içinde tedvin edilmelidir. Halk hâkimiyeti, millî irade, parti içinde gözetilecek birinci faktör, birinci prensip olmalıdır. Ve burada maatteessüf bu bölümlerde ve bundan sonraki bölümlerde bunu görememekteyiz. Ben rica ediyorum, Sayın komisyon arkadaşım Reşit Ülker'in vermiş bulunduğu bu «yedek âzalardan doldurulur» şeklindeki değiştirge teklifini kabul etsinler iştirak etsinler ve bu suretle Anayasanın lâfzına ve ruhuna aykırı gördüğüm bu ilâve çıkarılsın.

Muhterem arkadaşlarım, Anayasa lâfzı ile değil, ruhu ile de mer'idir. İşte bu hüküm Anayasanın ruhuna aykırıdır.

Muhterem arkadaşlarım, 5 nci bölüm kaldırılmış. Yani ilçe teşkilâtı ile ilgili bölüm kaldırılmış ve bir madde ile bu 3 - 4 maddelik bölüm yeni baştan tanzim edilmiştir. Burada da yedekler kaldırılmıştır. «ilçe idare heyetinin salt çoğunluğu istifa veya sair suretle ayrılırsa, müteşebbis heyetler kurulur» denmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, şunu açıkça ifade, açıkça kabul etmek zorundayız; bir memlekette ister kanunla, ister tüzüklerle siyasi partiler içinde, Anayasanın lâfzına ve ruhuna uygun bir demokratik anlayış hâkim olmadıkça o memlekette demokrasi kurulamaz Hayale kapılmıyalım Anayasa birtakım haklar, birtakım vazifeler, birtakmı hürriyetler vermiştir. Anayasanın verdiği bu hak ve hürriyetlerin tatbikatını temin edecek olan, vatandaşlara bu hakları fiilen sağlıyacak olan siyasi parti teşkilâtları ve siyasi parti organizasyonu bu hakları baltalayıcı tasarruflarda bulunabiliyor, bu imkâna kanunen sahipseler o takdirde demokratik anlayış o memlekette hâkim değildir ve Anayasa tam ve kâmil mânada tatbik edilemiyor demektir. Bu itibarla, bu ilçe teşkilâtlarına dair arz ettiğim yedeklerle iglili bu fıkranın da kaldırılmasına ve arkadaşım Reşit Ülker'in vermiş bulunduğu takririn kabulünü bilhassa rica ediyorum

Sonra deniyor ki; muhterem arkadaşlarım; «siyasi partiler illerin merkez ilçelerinde de ilçe teşkilâtı kurabilirler.» Doğru bir hüküm. Yalnız son derece suiistimal edilmeye müsait bir hüküm. Malûm, illerin merkez kazaları umumiyetle kalabalıktır. Nüfus kesiftir. Alabildiğine ilçe teşkilâtı kurma imkânı verince ilçe merkezlerinin seçmenlerine, partilerine istinadeden politikacılar, ilçe teşkilâtını istedikleri gibi çoğaltmak ve bu suretle lehlerine deleğe sayısını temin etmek, artırmak imkânını bulurlar. Tatbikatta bunun birçok misallerini gölgelemiş bulunmaktayız. Onun için bu hüküm, tahdidî şekilde getirilmek kaydiyle faydalı olabilir. Meselâ, zannederim bundan evvelki bir kanun kabul etmiştik, onda «Merkez ilçe teşkilâtı kurulabilir» deniyordu. Bir ilçe teşkilâtı kurulurdu, il teşkilâtı da mevcut, bu suretle dayanışma ile vazife yürütülürdü. Bu hükmü de doğru ve yerinde bulmuyorum. Suiistimale müsattir kanısındayım.

Muherem arkadaşlarım, parti görevlisi diye bir müessese ihdas edilmektedir. Parti görevlisi kim olacaktır? Partiler hayatında görülmüştür; köyle hiç ilgisi olmıyan kimseler, esnaf, tüccar ve buna benzer çeşitli meslek ve sanat gruplarına mensup vatandaşlar parti görevlisi diye vazifelendirilmiş ve köyler ve taşrada bulunan halk bunlarla münasebet zorunda kalmışlardır. Ve hattâ zaman zaman öyle olmuştur ki, bunlar köylünün adlî, idari bilcümle işlerinin

önderi, öncüsü, mutavassıtı olmuşlardır. Yani elimizle, bir bakıma bir şef, bir lider, bir bakıma da halkı yeren ve bazan da istismar eden kişiler yaratmışızdır.

Şimdi birçokları merkezde bulunabilecek, oturabilecek köye belki ayda, senede bir kere dahi gitmiyecek kişilerin köy liderleri olarak seçilip ve bu, suretle bazan da köylünün hiç değilse reyini istismar eden kimseler yaratmak caiz değildir, doğru değildir.

Denecektir ki, bu köylerden seçilecektir. köylerden de seçilebilir, ama tatbikat çoğu zaman şehirden seçildiğini göstermektedir. Köylerden dahi seçilse, birçok zaman köylünün, köylerde bulunan partililerin ekseriyetinin reyine sahihibolmıyan, fakat malî imkânları, şahsi durumu müsaidolup ilçe teşkilâtına, il teşkilâtına ve ileri gelen partilere yaklaşabilen, onlara şirin görünebilen, onların hoşuna giden kimseler, birtakım gözü açık kişiler seçilecektir.

Muhterem arkadaşlarım, ocak başkanları edebiyatı maalesef yakın tarihimizde çok işlenmiştir. Haklı, haksız bu tip karikatürize edilmiştir. Bunda elbette hakikat payı vardır. Bunu kabul etmekte zaruret vardır. Ama şunu da açıkça ifade etmek icaber ki; ocak başkanı tipini yaratan daha yüksek kademedeki ve kendilerini aydın sayan politikacılardır.

Muhterem arkadaşlarım, kaldıki, ocak teşkilâtları Büyük Atatürk'ün eseri olan Cumhuriyet Halk Partisinin, Cumhuriyetin kurulduğundan bügüne teşkilâtlandırıp, muhafaza ettiği kuruluşlardır. Ve bunların sevilmiyen bir tip olarak adlandırılmasına rağmen, burada bu kürsüde halk hizmetinde halkın yetiştirilmesinde ve kıravatlı ve pantolonlu efendilerin zahmet edip, köye kadar gitmeyi, itiyat haline getirmesinde büyük rolü ve hizmeti olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım, toplum kalkınması diyoruz, toplum liderleri yaratalım diyoruz, halk, köylü kendi içinden çıkan liderler vasıtasiyle Devlete kalkınmada yardımcı olsun diyoruz, ama bir taraftan da bu liderleri yetiştirmekte en güzel bir mektep olan, ocak teşkilâtını kaldırıyoruz. Bizde adettir zaten, bir müessesenin göze görünür birtakım mahzurlarını kaldıramadık mı, bunları izale için gerekli tedbirleri getirmekte kusur etti mi, beceriksizlik gösterdik mi, kendi kusurlarımızı örtmek için bu müesseseyi kökten kaldırırız. Canım, bir müessesenin iyi tarafı da olur, kötü tarafı da. Mümkün olduğu kadar bu kötü taraflarını izale edilmek suretiyle tekemmül ettirilirse, tarihi, halkın ve cemiyetin derinliklerine kadar kök salmış olan bu müesseseler daha tekâmül eder ve faydalı hale gelir.

Muhterem arkadaşlarm, umumiyetle aydın ve şehirli politikaçılar bu ocak teşkilâtı sayesinde köylere kadar gitmişlerdir, nutuklar çekmişlerdir. Ama sadece köylünün, sadece ocak başkanının, ocak teşkilâtının has yüzü, elâ gözü için değil; seçilebilmek, tanınabilmek, şirin görünebilmek için gitmişlerdir. Bâzısı da aşkla, şevkle gitmiştir. Zaten öyledir insanlar arkadaşlar. Bir şeyi önce istemeye istemeye yapsa da sonradan alışır şevkle yapmaya başlar. Bizim Türk köylüsü, Türk halkı kıravatlılara pantolonlulara Devlet adamlarına, şehirden gelenlere karşı uzun asırların verdiği bir bezginlik ve bıkkınlıkla daima ilk anda soğuk davranır. Acaba niye geldi. Vergi mi istiyecek, çocuğumu askere mi alacak diye? Ama zamanla gide gele anlarsa ki bu, hiç de böyle bir maksatla değil kendisini uyarmak, aydınlatmak ve kendisine bir şeyler vermek için geliyor, artık onu baş tacı eder. Ve Türk köylüsü asırlar koyu bu yakınlığa, bu seviyeye susamıştır, arkadaşlar.

İşte bu yerdiğimiz ve bu yerme sebeplerinin büyük mesuliyetini, ileri gelen politikacılar ve aydınlar olarak taşımakta bulunduğumuz ocak teşkilâtı, köylünün, halkın yetiştirilmesinde ve köylüyle, halk ile ve kendisini aydın sayan kişilerin kaynaşmasında büyük hizmetler göre gelmiştir. Bunu tekrar ihdas etmekte sayılamıyacak kadar faydalar mülâhaza ederim. Bir kere kültürel, politik, sosyal yetiştirme vasıtası olduğu için, saniyen, parti içindeki birçok suiistimalleri önleyici bir faktör olacağı için, salisen halk içinden, toplum içinden liderler çıkarmak, liderler yetiştirmek imkânını bizatihi halka verdiği için. Bu ocak teşkilâtını muhafazada fayda gördüm. Bugün değil arkadaşlarım; Millî Birlik Komitesi zamanında ocak - bucak teşkilâtı kaldırılacak dendiği sırada Ulus'ta karınca kararınca, kalemimin döndüğü kadar bir makale yazmış ve bu kaldırma kararının hatalı olduğunu ifade etmiştim.

Muhterem arkadaşlarım, halkın ve bilhassa köylünün toplum hayatına, politika hayatına iştirakinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu kanısındayım. Ve aziz Atatürk'ün eserlerinin temel taşı değilse bile, belli başlı duvar taşlarından biri olduğu kanısındayım, ocak teşkilâtının. Üst kademedeki politikacılar ve aydınlar kendilerini ıslah eder, politik cereyanlara hasis politik menfaatleri için, iltifat etmezlerse, bu asil Türk halkı, Türk köylüsü ve onun mümessili olan ocak başkanları son derece sevimli, kalkınmaya yardımcı, köylüyü uyarıcı unsurlar olduklarını pek kısa zaman içinde ispat etmek şansına kavuşurlar. Onun için ocak teşkilâtının kabulünü bilhassa istirham etmekteyim

Muhterem arkadaşlarım, vaktinizi fazla almak ve sizleri yormak istemem. Nezaketle beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Ereğli Demir - Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna yapılan üye seçiminin tasnifini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Ereğli Demir - Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonu seçimine 96 üye katılmış ve neticede aşağıda isimleri yazılı üyeler hizalarında gösterilen oyları almışlardır, arz olunur.

Ziya Uğur	Turhan Kut	Ata Bodur
	Nihat Bekkan	43
	Fuat Ümit	28
	Sait Mutlu	19
	Fuat Sirmen	6

BAŞKAN — Aranılan nısap temin edilemediği için gelecek birleşimde tekrar edilecektir.

Vakit gecikmiştir. 31 Mart 1965 Çarşamba günü saat 15,00 te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,55

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

83. BİRLEŞİM

30 . 3 . 1965 Salı

Saat : 15,00

I
A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna bir üye seçimi.

2. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında (kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda) inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi. (10/19)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER
II
SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME
III
ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıibrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

2. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Mehmet Ünaldı ve iki arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Teşkilât Kanunu teklifi ile Millet Meclisi İdare Âmirlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı hakkındaki 5509 sayılı Kanunu değiştiren 231 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu mütalâası ile Plân Komisyonu ve Maliye Komisyonu raporları (2/13, 2/85) (S. Sayısı : 655 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 22 . 2 . 1965]

IV
A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER
V
İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER
A - İKİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

83. BİRLEŞİM

30 . 3 . 1965 Salı

Saat : 15,00

I
A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Ereğli Demir ve Çelik fabrikaları Türk Anonim Şirketindeki yolsuzluk iddialarını incelemek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna bir üye seçimi.

2. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında (kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda) inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi. (10/19)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER
II
SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME
III
ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıibrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

2. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Mehmet Ünaldı ve iki arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Teşkilât Kanunu teklifi ile Millet Meclisi İdare Âmirlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı hakkındaki 5509 sayılı Kanunu değiştiren 231 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu mütalâası ile Plân Komisyonu ve Maliye Komisyonu raporları (2/13, 2/85) (S. Sayısı : 655 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 22 . 2 . 1965]

IV
A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER
V
İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER
A - İKİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER